

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Practica Octaviani Vestrii I. C. Foro Corneliensis

Vestri, Ottaviano

Coloniae Agrippinae, 1597

VD16 V 940

Ex Libro V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63002](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63002)

tionem communem esse affirmat, quamvis *Alexan.* eo loci. *Com. opi.*
num. 85. controuerseur, & receptiorem esse dicat legistarū
 opinionem, quæ in contrarium se habet, cui *Ias.* inibi *nume.*
137. se subscribit, fatetur tamen priorem in beneficialibus,
 posteriorem verò in alijs causis locum obtinere. Qua de re
 videas *Alexand.* & *Iaso* in l. 1 C. de carbon. edicto, vbi late
 etiam differunt, & *Couarru.* lib. 1. reso. cap. 16. vbi distincti-
 onis facere opiniones reconciliare nititur, eos ergo legito,
 nam adeò patens est campus iste, vt longiores possent effici
 commentarij. Ceterum actor petitorium differre siue sus-
 pendere non potest, & possessorium retinenda proponere,
 vt apud *Ripam* ibi, *nume. 154.* legere est, hanc communem
 esse opinionem affirmantem. Sed hoc vnum, vt ad libri hu-
 ius quarti vmbilicum deueniam, præmittendum minime
 duxi, quod si iudex suspensio petitorio sententiam dixerit, ea
 quidem ipso iure nullius erit momenti, vt definit *Aegid. de*
res. 98. sentent. & de *res. 557* & *569.* nisi per rescriptum prin-
 cipis sibi quis consulisset. *Nico. Ant. Graua.*

5

Com. opi.

LIBER V.

DE CAUSSIS EX NATURA CAUS-
 se, vel ex Principio rescripto sum-
 marijs.

CAP. I.

SUMMARIVM.

- 1 Causse sui natura summaria, que sint, & que ex
 nocentiana bulla dispositione.
- 2 Causa vbi semel summarie committatur, semper
 in sequioribus etiam instantijs summaria du-
 rat.
- 3 Causa beneficialis aliquando non est summaria,
 vt cum de proprietate agitur.

R 2

4 Titu-

- 4 Titulus & proprietates Ecclesiarum in quo inter se differant.
- 5 Possessorium causa beneficialis, aut spiritualis, ut dicitur spirituale, sed temporale.
- 6 Iudex secularis an super possessorio beneficii, aut alicuius rei spiritualis cognoscere possit, demonstratur.
- 7 Clausula summarie, simpliciter &c. quantae efficacie.
- 8 Citatio, quia de iure naturali est, omitti non potest.

Introducta iam causa in Rom. cur. altero ex praescriptis modis, modo instruere oportet mi Pellae, qualis erit in iudicijs procedentibus. Processus enim de iure, & in observatione terminorum ex stylo sacri palatii difformis est.

a secundum naturam causarum. **a** Quia si causa sit beneficalis, matrimonialis, usurarum, vel decimarum, est de sui natura summaria, ad Clericalem dispensationem de iud. Si vero causa sit prophana, viduarum tamen vel pupillorum, vel si aliarum personarum, valorem tamen quingentorum non excedat, & processus erit ex dispositione Bullae innocentianae summarie arbitrio Auditoris, & de consensu aliorum coadiutorum ad d. extr. uag. seu constitut. Innocen. 6. quod si causa alia sit ordinaria, rescribat nihilominus b Princeps suo rescripto causam summarie simpliciter, &c. tractandam, modus procedendi in similibus traditur de iure in Clem. saepe de verbor. significat. in extrauagan. ad reprimendum quo, in criminali maiest. pro. & utrobique notatur. Concedis

dit autem Signatura summarium, hunc processum passim omnibus petentibus, nisi causa iniuriarum esset, Cassad. decis. 7. de rescript. Estque adeo frequens in hoc usus ac stylus Regentis cancellariæ, ad quem hoc scribendi ac extendendi munus spectat; ut ubi similis summarius processus patitur in sui rescripti extensione non apponeret verbum summariæ, solemus id incuriæ potius, & obliuioni ipsius regentis adscribere, quam coniectari quod voluerit negare. Quamobrem consuevit Rota, ante, vel etiam post sententiam, citata parte, mandare corrigi, & auditor tunc ad Regentem destinare solet notarium actuarium citata parte ad interessendum, & Regens indifferenter corrigit, & verbum illud summariæ suo rescripto addit, qui si negaret, seruaret nihilominus Rota, processum sic summariæ factum. Cassa. decis. 7. de rescript. Et * ubi causa semel summariæ committatur, semper summaria durat, etiam in sequioribus instantiis, tamen si in earum commissionibus nihil de summario processu dicatur, qui summarius processus, semel concessus, nedum ad sequiores instantias, verum etiam ad alios iudices in causa surrogatos extendi solet, Cassa. decis. 8. de rescript.

ANNOTATIONES.

Quia si.) Intelligas beneficiales * causas esse summarias, quando super possessorio, aut titulo siue collatione beneficii agitur. Secus tamen si super proprietate, ut puta, cum episcopus Ecclesiam sue diocesis vnire velit, illam contendens subditam, aliquid vel iuris in ea habere; tunc etenim, quia super proprietate controuertitur, ordinario res erit discutien-

da iu-

da iudicio. Card. in Clem. dispendiosam. quest. 8. de iudi.
Bal. in l. cum seruum. §. item si ageretur. C. de ser. fug. acci-
dat Gloss. in cap. eum qui, in verbo vitiosus, de eo qui mitti
in poss. lib. 6. & Abb. in cap. contigit. col. 3. in fin. de dolo

4 contu. ubi, quæ * nam sit differentia inter titulum & pro-
prietatem ecclesie, habebis, vide etiam Vest. infra cap. 4.
versic. quod si causa. & Formul. vari. commis. pagina 5. nu-

5 lum. 4. propè finem. Et quando * agitur possessorio super be-
neficio ecclesiastico ad illius recuperandam possessionem in
spiritualis causa non dicitur, sed temporalis, Gloss. Abb. &
recentiores in cap. dilecti, col. pen. de elect. & in cap. licet
de iudic. Card. in d. Clem. dispendiosam. quest. 10. ubi
fert, quod tunc agens titulum beneficii ostendere nequaquam
tenetur, de quo etiam per Meran. in praxi 4. par. in 13. dist. 2.

6 3. & 4. Et quod * possessorium causæ spiritualis non sit spiri-
tuale, usque adeo, ut in materia possessoria pro beneficiis, ali-
ijsque rebus spiritualibus coram iudice seculari agi possit,
non semel in Principum auditorijs decisum fuisse legitur, ut
luti patet ex Guid. Papæ decis. 1. & 85. & 552. Affl. non va-
etiam in loco, ut est legere decis. 2. & 24. & 85. Gram. de
cis. 68. atque Boerio decis. 69. num. 23. huic etiam sententia
imitantur Guliel. Bened. in cap. Reuocatus, num. 330. cum
seq. de testamen. Aufre. in Clem. 1. in 2. reg. fallen. 24. de
offic. ord. August. Bero in rubr. de iudic. num. 51. cum seq.
latè Ioann. Gall. quest. 155. & Couarru. qui plura congruè

Com. opi.

lib. Pract. quest. ca. 35. Et in epit. 4. ca. 8. §. 12. num. 3. ubi
post Ies. in l. quoties, num. 6. C. de iudic. communem opinio-
nem esse affirmat, quod iudex secularis in causa matrimo-
niali aut usuraria, in materia tamen facti cognoscere potest,
non tamen si questio esset super iure, veluti Doctores ite-
runt in cap. tuam, de ordin. cognit. & in cap. cum sit gener-
le, de foro compet. & in l. Titia, præsertim Alexan. ff. de
luc. matr. & hanc opinionem seruat consuetudo teste Ioson,
citato loco, Verùm Ambros. Vign. in cap. salubriter. numero
125. de

125. de resur. cum temperamento intelligendam hanc esse opinionem dicit, nisi à iudice Ecclesiastico inhibitis iudici seculari facta fuerit. Quae quidem communis sententia, vendicat sibi locum in quacunque causa spirituali, dummodo summarie ac de plano sine discussione liquere possit, ut ex praedictis apparet, & ex Decio maxime in allegato cap. primo, de iudic. qui hanc esse communem sententiam asserit. Nic. Ant. Grauatius.

Com. opi.

Princeps.) clausula * summarie simpliciter &c. quatenus sit efficacie, apud Alexand. videbis consi. 6. lib. 3. Rom. consi. 20. Soc. consi. 12. lib. 1. Corn. consi. 243. lib. 4. & I. s. in l. certi conditio. §. si nummos. nu. 32. ff. si cert. petat. Quibus in locis omnes iuris ciuibis solemnitates esse sublatas docemur, praeter ipsam * citationem, quae de iure naturali est, quaeque omitti non potest, ut Socin. allegat. consil. animaduertit. Nec non ipsas praeter necessarias probationes, quae iidem praeteriri nequeunt, cum sit iuris Diuini. cap. nouit, de iudic. & habetur Matth. cap. 18. quibus accedant dicta per Fel. in cap. dilecti. de iudic. Nic. Anto Graua.

Et vbi.) Adde Aegid. decis. 41. si Papa. Cassa. decis. 8. num. 5. de rescrip. Ias. in rubr. C. qui admit. num. 3. Old. consil. 255. contra provisionem. Fel. in cap. vlti. num. 10. de iudic. est text. in l. ita de num. vbi Bart. & alij. C. de procur. Nico. Anto. Grauatius.

De dilationibus ac terminorum sacri Palatii observatione in quauis causa.

C A P. I.

S U M M A R I U M.

- 1 Terminum substantiales iudicij, in sacro palatio quatuor sunt, qui si omitterentur, sententia nullius esset momenti.
- 2 Citatio ad sententiam necessaria est, etiam si principi-

R 4

16

piu sententia esset. & num 6.

- 3 Iuramentum calumnia omitti potest, si pars illa non petat.
- 4 Terminus ad dicendum contra producta, val-
neccarius est.
- 5 Articulorum in admissione pars est citanda.
- 6 Citatio ad sententiam an debeat cum perempto-
rio fieri.
- 7 Termini omnes post litem contestatam sunt per-
emptorij.
- 8 Citatio ad sententiā fieri debet, & non ad audien-
dum voluntatem iudicis, siue curia intentionem,
alias sententia est nulla.
- 9 Sententia parte instante proferri debet, alias
nulla fallit tamen.
- 10 Libellus, et si in summarijs non requiratur, requi-
ritur tamen aliqualis petitio, limitatur tamen.
- 11 Iuramentum calumnia tacite remitti potest, ex-
presse autem, nullatenus.
- 12 Iuramentum calumnie est de iure Diuino.
- 13 Iurare de calumnia quando quis cogi non possit.
- 14 Iuramentum calumnie in quacunque parte iu-
dicij peti potest.
- 15 Procurator in animam propriam de calumnia
iurare tenetur, & quando specialiter habet manda-
tum, in animam domini, alias minime.
- 16 Iuramentum calumnie petitum, est de substantia
iudicij, & propter illud non praeiudicium, iudicium
redderetur nullum.

SED quales erunt dilationes, ac futura erit
in causis terminorum obseruatio ex stylo
laci

eri Palatij satis traditur eo libello, qui præ manibus notariorum titulus inscribitur, caussa sic beneficialis, vel aliàs summaria, seu prophana, vel aliàs ordinaria. Verùm quicquid sit, id omne ad frugiores instructionem tuam repetam hic sub compendio. In caussis igitur vel de iure, vel ex Principis rescripto summarijs, Aegid. tradit conclu. 27. de iudi. & dila. Tres tantum esse terminos siue dilationes, quasi de substantia ipsius iudicij obseruandos, nempe Ad ponendum, ad Articulandum, & Produendum omnia. Verùm * hodiè quatuor erunt, & nostra ætas tertio addidit quartum, a nempe ad Dicendum contra producta. Quatuor igitur erunt termini de substantia sine termino ad sententiã, b qui * in caussa non aliàs inter dilationes computantur, tanquam necessarius pro uocatione partis ad sententiã, c. 1. de cau. poss. & proprie. l. de vnoquoque, ff. de re iudi. idque etiam si esset Principis sententia clemen. pastoralis de re iud. Abb. in ca. venerabilem de electio. col. 3. d Hi quatuor termini si omitterentur, sententia esset nulla, secus verò si alij, quos tamen cautius erit obseruasse, utpote, ad libellandum, ad declarandum, & iurandum de calumnia. omissi tamen non vitia. bunt processum, nec terminus ad libellandum, e quia in summarijs sine libello proceditur, d. clemen. sapè, de verb. significatio. nec alius ad declarandum, quia non est de substantia, sed contingens tantum, ut infra dicemus. Non denique vltimus ad iurandum de calumnia, quia similiter contingens est; f et si * pars non petat, poterit hoc iuramentum omitti, ca. 1. de iura. calum. in vi. Sunt autem omnes termini prædicti in prima in-

I

a

b

a

c

d

e

f

3

ma instantia longiores, & in succedaneis breuiores, prout infra dicemus, & poterit fufius apud libellum terminorum Rotæ videre.

ANNOTATIONES.

- a Nempe ad dicendum.) Et iure quidē optimo, Na
 4 * quanti refert, terminum præfigi ad dicendum contra pro
 ducta à Bart. docemur ad Reprim. in verb. de plano, ubi
 quit, quòd tunc ea, quæ in iudicio producuntur, in alio
 intelliguntur, quando ad dicendum contra producta ad
 ferius citatus fuit: & Bartholo inheret Roman. conf. 49.
 Et hæc opinio pro stylo in Rom. Curia feruatur, ut Com
 tradit in reg. de annali poss. quæstio. 4. versicul. quicquid
 & declarant Aegid. decis. 28. Termin. Rota decis. 10.
 decis. 93. index, in no. & latè Felin. in cap. in nomine Domi
 ni, num. 31. de test. & Vant. de null. sent. ex def. cit. nu. 55.
 5 xit quæ * Dec. in d. c. in nomine Domini, num. 34. com
 nem esse opinionem, quòd in admiffione articulorum parti
 Com. opi. tari debeat, quicquid è regione dixerit Abb. qui in produc
 ne tantum partem citari debere arbitratus est. Nicola
 Anton. Grauatius.

- b Qui in caussa.) Necessario * citationem ad senten
 6 tiam fieri debere, alias eam nullam esse momenti, Prob
 runt Rota decis. 342. retento in no. Capic. decis. 1. num. 2.
 Felin. in cap. consuluit, numero 16. de offi. deleg. ubi
 num. 13. & Vant. in loco proxime citato num. 56. & p
 semper perpetuum nō fit, ut ex Capicio, quo supra habet
 Regulariter enim utraque parte præfente sententia profe
 rendæ est, vel altera in alterius tamen citate continuat
 de vnoquoque, ubi Docto. ff. de re iudi. adeò, quòd Bald. di
 xit in l. prima, colum. 5. versic. prædicta, & versic. quæ
 rum fuit. C. de his, quæ pæn. nom. Sententiam prolatam
 utraque parte absente nullam esse, etiam si in principio parti
 adfuiſſent, si tamen, antequam tota legatur, abiffent, quon
 ius hoc cum temperantia intelligendum erit, nisi talis

ex officio procederet, nam tunc, utraque absente parte, sententiam ferre potest, sic. apud gloss. scriptum legimus in c. cupientes, §. quod si per 20. de elect. in 6. & Angel. in l. si quis liber, ff. de peti. hered. Et usque eò citatio ad sententiam necessaria est, quòd si in absentis favorem (non tamen citati) ea proferatur, ipso iure non valeret. Ias qui & alios advocati in l. furioso, numero 3. ff. de re iudic. ubi hanc opinionem communem esse affirmat, atque etiam in l. ne quicquam, §. ubi decretum uum. 48. ff. de offi. procons. Quod ferme procedit nedum in diffinitiva, sed in interloquutoria sententia, dummodo præiudicialis sit, ut idem Ias scriptum reliquit, dicens inter interpretes receptiorem esse sententiam in d. §. ubi decretum, numero 23. Quam tamen egregie limitat, nisi partes in ipsius sententiæ prolatione adessent, tunc etenim ipsis inuitis, alia alique citatione, proferri sententia potest, & hæc est communis scribebantium conclusio, etsi nonnulli ab ea desistant, veluti Ias, est testis præcitato loco, numero 36 quam amplectitur Capic. decis. 1. numero 37. pro cuius quidem communis opin. robore confert, & altera communibus suffragijs recepta opinio per Felinum relata in capit. 1. numero 19. de iudic. ubi præsens in iudicio libellum recipere cogitur, & si ad hunc effectum citatus fuerit minime, verum ad respondendum, nisi prius fuerit instructus, non compellitur. Quæ* quidem citatio ad sententiam, peremptorium, vel equipollens, ut puta comminationem continere debet, aliter nullam esse sententiam probat text. in l. ad peremptoriam, ff. de iudic. ubi Docto. & traditur per Specul. titul. de citat. §. viso versicul. quid si lata. And. Iser. in constitut. reg. Neap. incip. In civilibus ubi etiam Afflict. & Dec. post Abb. in dicto cap. consuluit, numero 12. quod sanè locum habere intelligas in causis ordinarijs. secus verò in summarijs, in quibus peremptorijs solemnitas haudquaquam requiritur. Clemen. sepè, ubi omnes, in ver. peremptorie, de verborum significatio. Afflict. const.

Com. opi.

Com. opi.

Com. opi.

Com. opi.

6

const. Neap. Inconsutilem, colum pen. Mathefl. singul.
 Dec. eo quem citauimus loco. Ad ipse crediderim. (sicut
 celum non esset ponere) quod in ordinarijs etiam per-
 ptorium in citatione ad sententiam necessario non requiritur
 & illud est in causa, quod me mouet. Nam post litem
 testationem termini omnes sunt peremptorii, per Rotam
 cisione 245, licet in causa in no. Felin, in cap. consilium,
 offi deleg præsertim quando à lege, vel statuto illi pre-
 tur, tunc enim licet nihil dicatur, tamen peremptorii sub-
 telliguntur, vt Gomes, pradiit in regu. de annali. quest.
 72. numero 2 & Alson. Sotius ad stipulatorem super 34. regu.
 Innocentij 8. columna finali, ergo si in citatione perempto-
 rium omittatur, illud subintelligitur. Vnde non ab re vi-
 prauuluti in Romana Curia, peremptorium in citatione
 non apponi. vii Vant. ait de null. sent. ex def. citat. nume-
 centesimo quarto, & meminit quaque Vestr. pracedenti
 bri capite secundo finem versus, vbi in beneficialibus per-
 remptorium à lege, in profanis ex Romana Curia sub-
 intelligi dicit. Ex his liquet, citationem ad sententiam
 necessariam, nisi vsu aliter receptum esset, veluti in
 illo consilio Neapolitano toto orbe celeberrimo, vbi talis
 mittitur citatio, sed illa nempe ratione, de qua apud affli-
 eiusdem consilij sententiarum doctissimum scriptorem, et
 bilissimumque compilatorem, decisione 283. numero 1.
 & Maran in praxi, in sexta part. versicu. citatio. numero 1.
 cimo. In Romana tamen Curia nequaquam Patres illi
 risconsulissimi talem citationem missam facere solent
 sunt, nisi in postremis audientijs cum ferie generales super-
 instant, Rota decis. 755. Sciendum est, quod in vacatione
 antiqu. & Vant. quo supra loco Quam quidem citationem
 facere oportet ad sententiam, & non ad audiendam iudici-
 voluntatem, vt Felinus & Decius admonent in dispo-
 ptu. consuluit ille numero decimo sexto, hic vero de cimo
 tertio, & Maran. vbi supra numero 70. aliter si fieret, non
 valere sententiam ab Rota docemur decisio. 342. Reten-
 in no. Capic. dict. decisione prima, atque Compilatore illi
 Form. term. pag 61. col. secunda Sed illud iam postremo
 co negligendum non erit. Quod *sententia ipsa instanti

More, aut reo proferri debet, nullum alias robur haberet, *ut* Bart. Ang. Imol. & plerique omnes autumant in d. l. de v. noquoque, idemque Bart. & alij in l. vna, c. vi qua def. ad. noc. & eleganter Ias. tradit in l. properandum, §. et si quidem numero 5. c. de iudi. vbi ad hoc quatuor subnectit limitationes, inter quas, quod Pontifex causa ad ipsum deuoluta, sententiam absque partium requisitione ferre potest, percipientes, §. ceterum, vbi Ioan. And. de elect. in 6. Item quando ambae partes adsunt & sententia pro actore proferatur, nam tunc sufficit illa generalis petitio in libello facta, pro se, scilicet sententiam ferri, *ut* Bald. & Paul. Cast in d. l. vna. Nicol. Anton. Grana.

Etiamsi.) Huc accedunt, quae à Maran. citato loco n. 10. scribuntur, & à Georg. Nat. qui cumulatissime rem edisserit in clemen. sepè, §. & quia, col. 23. cum sequen. de verbor. sig.

Hi quatuor.) Vide, quae in sequenti capite adnotauimus.

Quia in summarijs.) Requiritur * tamen aliqualis petitio, quae facti narrationem comprehendat, quam etiam solo verbo fieri posse, ac demum per notarium in actis redigi, declarat Lanfr. in alleg. clemen. sepè, in ver. libellus, Alexand. consil. 50. libro 2. Corn. consilio 62. libro 1. & laud. Maran. in praxi in 4. part. 9. distinct. num. 12. cum sequen. Limita tamen, nisi à reo peteretur, *ut* libellus in scriptis offeratur, veluti Ant. Trem. ait, in add. ad praxim Banac. tit. de excep. imped. exeq. numero 17. vbi hanc opinionem receptiorem affirmat. Nicol. Anto. Grauiatius.

Etsi pars.) Iuramentum * Calumnie si non petatur, tacite remissum esse censetur, Host. in Summa titul. de lite conit. num. 3. & processus de in agitur valebit, ca. 1. de iur. cal. in 6. Bar. & Bald. in l. fin. eod. titu. ceterum expresse nullatenus remitti potest, alias processus ipso iure nullus redderetur, l. 2. §. sed veremur, vbi Bart. & Bald. & reliqui c. de iur. cal. Est enim hoc iuramentum de iure naturali & diuino, *ut* Ioan. Bapt. Peru ait, in tract. de Arbit. ca. 10. numero similiter 10. & habetur. Exod. c. 22. & in ca. et si Christus,

c

d

c

10

f

Com. opl.

11

12

13

stus, de iureiur. Verum* si aduersarius perfectus suum prae-
bauerit intentionem, de calumnia iurare obstringi neque-
quam potest, ut est Bald. egregium dictum in ca. 2. de p-
ba. quod Ias. veluti singulare admodum commendat, in

14

admonendi, num. 81. in posteriore lectione, ff. de iureiur. Et
si in litis contestatione hoc iuramentum minime praestitu-
erit, in quacunque parte iudicii illud peti posse eo loci
declarat, per c. 2. de iuramen. cal. in 6. etiam post conclu-
sionem in causa, ut Bald. affirmat in l. 1. in fin. c. de iuram-
calum. cui Maras. ad stipulatur in praxi, in 6. par. in prima
actu nu. 3. verum gloss. vlt. in fin. et cap. ex literis, de iurei-
iur. oppositum voluit scilicet post conclusionem nequaquam
hoc calumnie iusiurandum praestari posse, & haec glossa ap-
prie communiter à Doctoribus recipitur, teste Cur. in dicto

Com. opi.

admonendi, numero 75. Verum de illo Bald. dicto in cau-
sa. 2. Iason in l. iusiurandum & ad pecunias, §. qui iusiur-
dum, in 1. not. eod. titul. nonnihil dubitare videtur, necnon
& Catal. Cor. in memor. in verb. iuramentum calumnie, &
quod tamen plurimum conducunt dicta per Abb. & Fel-
in dicto cap. 2. Et sic erit limitatio ad dict. ca. 2. de iuramen-
cal. in 6. ubi iusiurandum hoc si praestitum non fuerit, quo-
dumque à iudice deferri posse sancitur, quod tamen, ut no-
dò diximus, ante conclusionem praestari posse intelligitur.

15

Com. opi.

Procurator* autem hac in re, nomine proprio, atque in ip-
sorum animam de calumnia iurare tenetur, verum si speciale à do-
mino habebit mandatum, in animam domini iurabit, illi
aliquae speciali minime posset, ut communis Barto. cen-
sumque est conclusio in d. l. 2. §. vlt. & tradit Specul. in
titu. §. restat. Ceterum, quid in huiusmodi iuramento Ro-
mana Curia obseruet, videbis supra ab authore notatum, li-
4. cap. pen. in fi. & in seq. etiam lib. cap. pen. in ver. quali-
ter materia. Et hoc* calumnie iuramentum quotiescumque
à parte petatur, est de substantia iudicii, usque eo si illud non
praestetur, in quibuscumque causis etiam summarijs iudicium

16

non valebit d. c. i. & Rot. decis. 660. dic quod si. & 644.
no. quod si, in antiqu. & est communis opinio, vt ex Vant.
habetur de null. sent. ex def. proces. num. 29. vbi etiam post
Rot. per Fastol. caus. 26. dub. 50. notandum esse admonet,
quod ad iurandum de calumnia non est quis compellendus,
antequam exemplum actorum (si modo id petatum fuerit)
illi non fuerit decretum atque exhibitum. Nicol. Antonius
Granatius.

Com. opi.

De terminorum obseruatione in caussa beneficiali
in quauis eius instantia.

C A P. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminum octo sunt, qui in caussa beneficiali obseruantur, & num. 2.
- 2 Terminus, ad producendum omnia, an loco conclusionis habeatur.
- 3 Stylus fori, in quo cause ventilantur, & non curia delegantis obseruandus est.
- 4 Stylo Romana Curia adherere debemus.
- 5 Sententia contra stylum lata, est nulla.

Ad* dicendum contra commissionem.

Ad libellandum,

Ad declarandum,

Ad iurandum de calumnia.

Ad articulandum,

Ad dicendum contra articulos,

Ad producendum omnia.

Ad dicendum contra producta.

} Singuli ad primam.

Ad duodecimam.

} Singuli ad secundam

Eodemque ordine seruari debet vnus post alterum,
prout supra descripsi, preter terminos ad declarandum
& iuramentum de calumnia, quos vt iungere
cum alijs, qui tempus ad primam desiderant,
extra

extra ordinem notavi, post alios omnes servari solent.

In secunda instantia omnes termini prædicti servantur ad primam diem, excepto termino articulandum, qui servatur ad octavam.

In tertia instantia iidem termini omnes servantur ad primam, excepto termino ad articulandum, qui servatur ad sextam.

ANNOTATIONES.

AD articulandum. De terminorum ^{*} observatione in causa beneficii aut spiritali. Vant. legas de iud. sent. ex def. proces. numero 57. cum sequentibus, & eod. loci numero 59 quatuor habes ex omnibus substantiales terminos. *Je.* Ad articulandum scilicet, Ad dicendum contra articulum. Ad producendum omnia. Et dicendum contra producta, si omitterentur, eorum velordo inverteretur, processum non valeret. Rot. decisione tricesima tertia, & decis. 90 in no. Cassad. decis. secunda, de iudic. & Vant. ubi iura qui & alias citat auctoritates. Reliquos verò terminos servare, cautius erit, licet, si dimittantur, nequaquam processus nullus redderetur, teste Cassad. decis. 8. numero 6. rescript. quam quidem terminorum observationem latius iam pertractatam videbis apud Form. vari. commiss. fol. 2. colum. 3. & pag. 17. colum. 4. atque etiam Form. termin. fol. 2. colum. prima, tum quoque apud Form. ad hoc. circa prim. capit. 22 & 34. Mil. in verb. termini. & Ant. Mar. Pape in suis additamentis ad decis. Rot. 2. de rescrip. ubi ad id usque assatim rem hanc explicat, ibique numero 8. testatur dum reliquit, quod termini ad respondendum libello, & licet contestandum, & ducendum contra declarationes, atque ad dicendum contra appellationem obsoleverunt, iam tunc rescesserunt ab aula, quia de re etiam nonnihil apud Card. Clem. 1. & in 2. opp. de excep. ubi ¶ an terminus ad producendum omnia loco conclusionis habeatur. Sed hoc non praetermittam, quod in concernentibus processum fori, in quo causae ventilantur, non autem curia de-

legantis seruandus est, vt Aegid. ait decis. 78. super appella-
 tione & decis. 82. si Papa. Fori enim consuetudo seruanda
 est, l. 3. in fin. ff. de testam. Specu. titu. de sent. §. qualiter, co-
 lum. primas Dec. consi. 402. & 655. Bertran. consi. 377. nu-
 mero septimo, libro primo, & iterum consi. 24. num. quar-
 to, libro secundo & rursus consilio 214. numero 7. libro 3.
 Mars. sing. 118. stylus. Cassan. consi. 67. numero 57. Afflict. de-
 cis. 79. numero 4. Cassad. decis. 7. numero 4. de rescript. Ro-
 chus Curt. in tract. de consue. nu. 759. vsque ad 768. & Ni-
 co. Euerar. in locis legal. loco. 19. & est communis opinio, vt **Com. opi.**
 ex praedictis patet, & per Docto. in cap. quod clericis, de fo-
 ro competen. Felinus in cap. causam loci, de rescript. & Af-
 flict. in prelujs Const. reg. Neap. in questio. 9. columna se-
 cunda, & vsque ad eod. curie stylus seruandus, vt si * senten-
 tra contra stylum proferatur, nullius sit roboris & momen-
 ti. Ita in anthen. iubemus, C. de iudic. Guid. Pap. decis. 292.
 Cassan. in consuet. Burg. in proem. numero 17. quodque de
 stylo diximus, intelligas de antiquo, atque vsu recepto, non
 autem vario, per ea, quae scribunt Felin. in cap. Rodolphus,
 §. ceterum, column. secunda, de rescript. Cur. in l. more. ff.
 de iurisdict. omni. iud. & Ioan. Neuiz. in sua Syl. nup. libro
 tertio tit. est nuben. alias monitorie, numero 32. Ceterum
 * ecclesiasticos praesertim iudices admonitos esse velim, vt
 Romanae Curiae stylum omnibus nervis sequantur, quae a-
 liarum ecclesiasticarum mater est, vt legitur in cap. fin. de
 for. compe. Hinc pulchre Card. prodidit, in clemen. quam-
 uis, in princ. de appellat. quod Rom. Curiae iudicandi sty-
 lum inferiores ecclesiae seruare tenentur, & Card. sententiae
 imminuntur Barb. in c. ex literis, colum. 9. ver. 4. probat. de
 const. & Gomes. in proem. reg. Cancell. quest. 2. circa me-
 dium. Nicol. Anto. Grauatius.

**De terminorum obseruatione in causa prophana,
 & in quauis eius instantia.**

S

CAP.

SUMMARIVM.

- 1 Terminum in causa profana, qui observantur, cem sunt.
- 2 Reus citatus si differat litem contestari, quando procedatur.
- 3 Beneficialis causa siue ecclesiastica, quādo contestatur veluti profana, ad id, quod instat profanarum procedere, necesse sit.
- 4 Dilationes, quae in beneficialibus dantur, sunt communes, actori, s. & reo, scilicet verò quae profanis.
- 7 Dilatio concessa vni parti, prodest alteri.
- 6 Dilationi concessa, an quis renunciare possit pra iudicium alterius partis.
- 7 Dilatio intelligitur continua, & dies feri currunt.
- 8 Dilatio probatoria, est peremptoria, & unica.
- 9 Dilatio secunda ex causa conceditur.
- 10 Dilatio facilius prorogatur, quā de nouo concedatur.
- 11 Dilationis prorogatio debet fieri durante prima dilatione, non autem elapsa.

Quod si causa sit profana, & de iure habemus modum procedendi in l. prolatum cum nota, per gloss. Bartol. & alios, Cetera sentent. & interloqu. omn. iudi. & ac etiam in stylo sacri Palatii observatio terminorum diffinis est secundum instantias, & in prima sunt longiores, in sequioribus autem breviores, ex emplo beneficialium causarum, de quarum dilationibus

nibus proximè loquuti fuimus.

Sunt * autem in profanis causis, & in prima instancia termini decem, quorum vltimus videlicet ad declarandum contingens est, alij verò quasi de substantia iudicij, nempe.

Ad dicendū contra cōmissionem, } Ad primam
Ad libellandum, } Ad octauā,

Ad respondendum Libello, }
Ad contestandum litem, } Singuli ad primā.
Ad iurandum de calumnia. }

^b Quòd * si citatus differat litem contestari, compellemus ipsum, & seruatis quatuor terminis, Ad contestandum litem, primo simpliciter, secundo ad primam diem, tertio etiam ad primam, addita tamen poena, scilicet excommunicationis, & vltimus etiam ad primam, sed addita clausula, aliàs ad videndum se declarari, obtinemus eum declarari, liteque contestata prosequemur, vt infra.

Ad articulandum, ad decimam quintam.

Ad dicendum contra articulos, Singuli ad secundā.

Ad producendum omnia, Singuli ad secundā.
Ad dicendum contra producta
Ad declarandū & iurandum de calumnia, Ad primam.

Ad dicendum contra declarationes ad primā, si dentur facto & in scriptis, alioquin si verbo tantū, non seruatur, & videtur potius terminus contingens, quàm de substantia.

In secunda instantia seruantur omnes iidem termini, excepto illo ad respondendum libello, & litem contestandum, quo omisso, reliqui seruari solent singuli ad primam, excepto termino ad articulandum, qui seruatur ad octauam.

uam. Et terminus ad dicendum contra declarationes similiter est contingens, ut proxime dicitur.

In tertia instantia iisdem termini seruantur ad primam, excepto termino ad articulandum qui seruatur ad sextam.

- 3 Quod * si causa sit de pensione, vel alias super
fructibus, alioque membro beneficii, seu eius possessione, vel denique etiam super beneficio ecclesiastico, ad quod tamen ageretur, tanquam ad unitum, omni casu censetur prophanum, & prout in prophanis termini substantiales seruiri solent, & litis contestatio desiderabitur, Aegid. conclu. 617. si agit de lit. contestat.

Nec mirum tibi videbitur, quod de beneficio ecclesiastico, tanquam de re prophanum agi possit, quia ubi beneficium prætenditur unitum, pro diuino loco habetur, Rota d. decis. 369. no. quod ubi beneficium de vnione & articulandum in antiquo etiam quoad processum, & terminorum obligationem Aegid. dict. conclu. 617. quod extenditur Aegid. etiam ad casum, ubi reus, contra quem ageretur, ad beneficium tanquam unitum exciperet illud, tanquam ecclesiasticum beneficium iure sui tituli, & ex collatione apostolica, vel alia ad eum spectare, idque ea ratione, quod ad dignoscendum iudicium attendimus actionem per actorem intentatam, & secundum eam motimur illud Aegid. ibidem. Quamobrem si exciperet actor ageret, tanquam ad beneficium ecclesiasticum iure sui tituli, reus verò de vnione eiusdem beneficii exciperet, secus dicerem, causam scilicet non prophanam, sed beneficialē, & prout in beneficiali procedendum esset, argumentum à ratione Aegid. ibidem.

Ex diuerso nonnunquam etiam in prophana causa extra ordinem agimus, & prout in beneficialibus terminos obseruamus. Si modò auditor causæ hunc summarium processum litigatori velit concedere, quem absque alio speciali ad hoc rescripto ex indulto extrauagantis Innoc. 6. de facultat. Audi. Rotæ de aliorum tamen coauditorum consilio dare potest, idq; duobus tantum casibus, nempe, vbi viduarum & pupillorum causa, vsque ad quamcunque summam ageretur, quod tamen restringerem, vbi pro eorum parte processus fieret, ne id, quod fauore introductum est, operaretur odium aduersus iuris regulas. Amplius, vt inter alias quascunque personas vbi tamen ageretur de summa, vel re valorem quingentorum non excedentibus: essetque (vt opinor) vtroque casu iudicis interloquutio necessaria.

Differunt * autem termini seu dilationes, quæ in beneficialibus dantur & seruantur ab his, quæ in prophanis, alia etiam ratione, & quòd in causa beneficiali communes sint, auctori scilicet & reo, secus in prophana, in qua iuris ordo seruatur, secundum quem dilationes prius dantur auctori, & exinde reo, cui probandi onus non incumbit, nisi postquam auctor suam probasset intentionem, ad text. in l. si quis, C. de exceptio. Ro. ta decis. 166. not. de dilat. in antiq.

ANNOTATIONES.

Ac etiam.) Huc spectant, quæ Vant. & Form. compilatores proximè præcitati ibidem notant.

Quod si citatus.) Compilatores Form. aduoc. legat. in 2. tract. cap. 4.

R 3

Ad

c Ad quod tamen.) Vide suprà, quod in huius libri
mum caput sub litera A. addidimus.

d Quod in causa.) Adeò quòd si uni parti dilatio de-
tur, prodest alteri, l. petenda, vbi Bald. C. de temp. in iury
restitut Felin. in cap. prudentiam column. 1. de mut. pet. &
Alexand. in authen. iubemus. in princ. C. de indi. vbi limi-
tat. nisi aliter dilatione vti noluerit. Caterùm ꝑ pro-
6 ritate istius limitat Gomes. legas in regu. de trien. poss. quo-
stion. 22. vers. Queritur modò, & Docto. in dist. l. peten-
da. Bald. & alios in l. postquam, C. de pact. Nam alter cau-
nes sunt inter interpretes, an quis dilationi in preiudicium
aduersarij renunciare possit. Qua de re Tiraquell. consi-
las de viroque reira. § 36. ad fin. titul. numero 27. opinio-
nes conciliantem, scilicet, vi dilationi in aduersarij dam-
num quissiam renunciare non valeat, quotiescunque illam
iure communi meruit, secus verò, si specialiter per beneficium
restitut. in integr. Verùm prædictam opinionem quòd com-
munis sit dilatio, vsque adeò, vt in aduersarij preiudicium
renunciari non possit. crebriore calculo approbatam esse
Ias. testatur in l. numer. 54. ff. de adopt. De quo etiam vi-
deas Andr. Iser. & Afflict. in const. reg. Neap. obscuri-
tem, numero 14. vbi intelligunt dilationem illam iure spe-
ciali, id est, beneficio restitutionis. in integrum concessam,
renunciari in preiudicium non posse, etsi in hoc varietas sit
inter Docto. in d. l. petenda, vt per Tiraq. vbi suprà, limita-
tamen communem opi. nisi re integra dilationi renuncia-
tum fuisset, ita Lanfr. in rep. cap. quoniam contra, in verb.
7 dilationes, numero 8. de probat. Quæ ꝑ quidem dilatio
continua regulariter intelligitur, feriarique etiam dice-
runt, l. siue pars, in fin. C. de dilat. Bald. & reliqui in l. si
de fer. & Franc. Marc. q. Delph. 35. Sed hoc tamen com-
temperamento intelligas, nisi ferie totam dilationem, vel
ipsius maiorem partem absorberent, vt docent. Host. in ca.
licet causam, de probat. Bald. in l. si quando, questio. 4. C.
de test. & Lanfr. in cap. quoniam contra, in verb. dilatio-
8 nes, calum. 2. de probat. Et ꝑ omnis probatoria dilatio de

Com. opi.

iure est peremptoria atque vnica, vt semel tantum dari possit. Alexand. in l. fin. in i. not. ibique Doctor, communiter, ff. de fer. Abb. in cap. licet, 4. not. de probat. Felin. in ca. pastoralis, column. 1. de except. Et licet hæc sit regula, non nullas tamen admittit limitationes, quas apud Ias. ceterosque in d. l. si iur. etiam & in l. oratione, eodem titul. est legere, inter quas est, si in prima dilatione iustum extaret impedimentum, nouæ aut superuenissent probationes, tunc secunda dubio procul concedenda erit dilatio, vt ibi, & in l. 1. c. de dilat. vbi Salic. & Abb. in cap. primo eod. titul. & in cap. pastoralis, de except. Perperam ergo iudices faciunt, aliqua non præuia cognitio ancula, & absque legitima causa dilationem prorogantes, eoque fortius nouam concedentes, vt supra dictæ auctoritates concludunt, & traditur in Formulæ in princ. column. 2. & pagina 2. col. similiter 2. & iterum pagina 63. Et quod secunda dilatio, nisi causa cognita, concedi non valeat, etiam si primam iudex coramisset, est communis opinio, teste Franc. à Ripa in l. 2. numero 32. ff. de re iudi. Licet & facilius (vt nonnullis placuit in d. l. fin. præsertim Ange. & Paul. Cast. & ante eos Specul. titul. de dilat. §. nunc videamus, versicul. & sunt hæc, iuncto versicul. præcedenti) dilatio ipsa prorogetur, quam noua præfigatur: eadem peratione, quia eadem censetur, l. sed si manente, ff. de precar. Arcin. in l. filius à patre, in 3. not. ff. de liber. & posthum. & Gomes. vbi supra, qui tamen limitat in odiosis haudquaquam procedere, ex Bald. in l. si à te, c. de pact. inter empt. & vend. quibus consonat, quod ab Alexand. scribitur in l. 4. in princ. ff. de damn. infect. & si nuncupatim idem Alexand. post Fulg. in dict. l. vltima hoc reprehendat, quoniam iudex absque causa dilationem probatoriam prorogare non potest, per textum in dict. l. 1. in fin. c. de dilat. Sed esto, quod vera esset opinio, vt absque causa prorogari queat, attamen & intelligas, antequam prioris dilationis tempus elapsum fuisset, vt Spec. eiusque con-

Com. opi.

Com. opi.

10

11

que confectatores citato loco declarant, atque Bal. in top. de causis, colum. 2. ibique Dec. qui multa congerit de officio deleg. Langfr. in c. cum P. & G. de offic. deleg. Bald. consil. 34. statuto libro quarto, & Cassan. consilio 4. quia, in Et hoc quidem vna ratione probatur, cum prorogatio prioris termini quedam coniunctio, qui si fuerit elapsa, nulla dein prorogatio stare potest: nam quod nihil est, prorogari non potest, cum non entis nulla sunt partes, vulg. l. cum ff. si cer. pet. Idcirco cautela est, ut in dilatione prorogatio protesteris, ne ei consentire videaris, teste Bart. in l. 1. de re lat. Qua stante protestatione, dilatio, nec inde sequuta probationes valerent, ut Alexan. ait in d. l. ultim. cui l. 1. stipulatur, & voluit Bald. consil. 33. colum. fin. lib. 5. eoque fortius predicta in causis summarijs locum vendicant, in quibus dilationes (veluti possibile est) abbrevianda sunt. Clemen. saepe, de verbo, signifi. & traditur per Abb. in c. cum sit, de appellat. Alexand. & alios in l. 2. ff. de re iudic. Nicol. Anton. Grauatius.

De obseruatione terminorum in causis
nullitatum.

C A P. V.

S U M M A R I U M.

- 1 Nullitatis in causa, quomodo termini obseruari di sint.
- 2 Nullitatis in libello causae exprimi debent, limitata ut num. 5.
- 3 Termini in causa attentatorum, qui obseruari debeant.
- 4 Termini in causa diffamationis, & iactantiae, qui obseruentur.

VERVM a si agatur* super nullitate alius cuius processus vel sententiae, alterius actus

actus iudicarij, utiq; multiplex potest esse pro-
 cessus, quia si nullitas ex eisdem actis deprehen-
 di posset, paucioribus & breuioribus vtimur di-
 lationibus, duabus scilicet ad dicendum contra
 vltimò producta, similiter ad primam diem, sci-
 licet contra processum, vel alium actum iudici-
 alem, de cuius nullitate dicatur, & exinde ad
 sententiam procedetur, secus verò, vbi non ex
 eisdem actis, sed ex alijs exterioribus probatio-
 nibus veniat ostendenda nullitas, hoc enim casu
 quasi res maiorem cognitionem desideret, plena
 terminorum observatio necessaria erit, iuxta
 naturam causæ beneficialis scilicet, vel propha-
 na, & iuxta instantiam, in qua tractabitur cau-
 sa, Rota decis. 340. fuit dubitatum de litis conte-
 sta. & de iudi. in not. Quo* casu debet etiam a-
 ctor in libello exprimere causam nullitatis, qua
 prætendit, ad not. per Innoc. in cap. cum, de re iu-
 dica. & per Bart. in l. si expressè, de re iudic. Rota
 decis. 144. nota, quod intentans de libell. obla. &
 de nullita. in antiq.

A N N O T A T I O N E S.

Verùm si.) Accedant dicta per Rotam, decis. 341. in no.
 Aegid. decis. 317. in causa, & Vant. de null. sent. ex def. pro-
 tu. num. 69. vbi* & de observatione terminorum in causa
 attentatorum quoque videbis, in qua substantiales termini
 haudquaquam observantur, cumque de ipsis attentatis doce-
 re sat erit, Rota decis. 755. sciendum, in antiq. Formul. ad-
 noc. in prin. ca. 9. Papaz. in addi. ad decis. Rotæ 2. de rescrip-
 tione. 56. & 57. vbi etiam de observatione terminorum in
 causa nullitatis. Ceterum,* quid in causa diffamationis &
 iactationum observandum sit, apud Vant. eò loci, num. 65. le-
 ges, & Afflict. decis. 268. necnon & Boer. decis. 255. Nico.
 Ant. Graua.

Quo

b Quo casu.) Hoc sanè * intelligas pariter reluctante, debet
 1 quamvis in libello causa nullitatis non exprimeretur, val-
 ret utique, si modò in processu deinde declaretur, ac pro-
 pell. Innocen. in cap. cum Bartolus, in fine de re iudic. & la-
 ta decis. 145. Nota, quod in antiq. Nicolaus Anthonius Gra-
 uatius.

*De obseruatione terminorum in articulo
 grauaminis.*

C A P. VI.

S U M M A R I U M.

1 *Termini obseruandi in articulo grauaminis.*

Quod a si causa non per appellationem à di-
 finitiua, sed ab interlocutoria, & graui-
 mine sit deuoluta, quia supra diximus per
 solitam clausulam semper in commissionibus
 similium appellationum apponi solitam non
 censeri aduocatum negotium principale, nisi in
 euentum iustificati grauaminis. Ideo pro eius
 iustificatione, solet fieri processus particularis,
 qui proprias habet ex stylo palatii dilationes in-
 fra notatas.

Ad dicendum contra commissionem,

Ad dicendum contra appellationem,

Ad impugnandum, & iustificandum, Singul.
 ad primam.

Exinde poterit iudex super grauamine pro-
 nunciare, quòd si appellans iustificato grauami-
 ne, velit in negotio quoque principali pronun-
 ciari, noua opus erit, iuxta naturam causæ, ter-
 minorum obseruatione, ac iudiciali tela.

ANNO

ANNOTATIONES.

Quodd si.) *Addas Compilatorem formul. aduoc. in prin. cap. 24. Nico. Anto. Grauatius.*

De obseruatione terminorum in caussa, qua quis reus petit absolutoriam ab obseruatione iudicij.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

1. Termini qui obseruari debent in caussa absolutoria ab obseruatione iudicij.

Plerunque etiam reus* ad iudicium tractus auctore negligente procedere, non valens alias absolutoriam ab impetitis obtinere, instat pro absolutoria ab obseruatione iudicij, quæ dari nõ solet, nisi datis auctori quatuor dilationibus, quæ substantiales sunt similis iudicij, videlicet.

Ad procedendum prout de iure, primò pro prima dilatione.

Secundò pro secunda.

Tertiò pro tertia, } Singuli ad primam.

Quartò pro quarta, }

Et exinde reo auctore, non alias procedente, neque prosequente, cceptum iudicium ad similem absolutoriam procedi solet, Rota deci. 10. nu. 12. in vltimis.

Solent tamen practici super hanc telam, & terminorum obseruatione, narrata auctoris negligentia, commissionem impetrare, qua solet Signatura rescribere, vt loco istorum terminorum substantialium præfigatur terminus peremptorius

rius auctori ad procedendum, quo elapso, &c. ad
absolutoriam proceditur.

ANNOTATIONES.

- 2 Plerunque etiam.) *Formul. aduoc. compilatorum*
gas, ca. 36. Rota decis. 69. auctore non veniente, in not. de
Vant. de null. senten. ex defect. process. num. 62. Nicolaus
Antonius Grauatius.

De obseruatione terminorum in articulo compul-
soria generalis decernenda.

CAP. VIII.

SUMMARIVM.

- 1 Termini obseruandi in articulo compulsoria ge-
ralis.

- 2 **A**d videndum a decerni * literas compul-
soriales generales in ciuitate, & diocesi
Burgensibus. Ad constituendum procura-
tores ad interessendum, alias videndum decerni
processum per affixionem ad valuas Ecclesie
ci, Omnia vnica citatione ad primam.

ANNOTATIONES.

- 2 Ad videndum.) *Huius compulsoriae generalis men-*
tiō pulchrè auctor tractat in libri sequentis cap. 1. in not.
harum literarum, videbis etiam Formul. aduoc. ca. 45. &c.
Nico. Ant. Graua.

De terminorum obseruatione in articulo com-
pulsoria specialis.

CAP. IX.

SUMMARIVM.

- 2 Termini obseruandi in articulo compulsoria spe-
cialis.

- 2 Dilatatione pendente iudicis officium conquiescit.
 3 Sententia, quæ pendente dilatore fertur, est nulla.

Quod si pro speciali compulsoria quis* instaret, difformis erit terminorum observatio. Ad dicendum contra commissi-
 onem, si eius vigore petatur, ad primam. Ad vi-
 dendum decerni literas compulsoriales specia-
 les.

Ad concordandum de loco loci, & iudice. Et-
 iam ad statim.

Hi omnes termini solent etiam vnica citatio-
 ne, & audientia inculcari, & semper cum decre-
 to competens dilatio dari, ad exequendum eam
 exemplo remissoriae.

Vtroque casu compulsoriae scilicet generalis,
 vel specialis, solet is, contra quem petitur, cita-
 tus comparere, & si generalis petatur, quæ nun-
 quam impediri potest, suos apud acta procura-
 tores constituit, si principalis sit, sin autem pro-
 curator alios loco sui substituet, in loco cõmo-
 rantes ad interessendum exequutioni dictarum
 literarum, & protestabitur nihil fieri, nisi procu-
 ratore dato citato.

Quod si specialis ex aduerso petatur compul-
 soria, tu videbis, si ex alio capite deneganda sit,
 & petenti te oppones, in qua specie plerunque
 evenit, vt res in controuersiam eat, & locus fiat
 aduocatis, ea ratione, quod specialis compulso-
 ria (vt supra diximus) annexam habeat dilatio-
 nem ad partes, b qua pendente iudicis officium
 saltem, quò ad causæ decisionem conquiescit ad
 textum, in l. si pars, C. de dilat.

ANNO

Quod si.) Proximè allegatum locum videbis, ubi
generalis compulsoria, quam specialis formulas & p[ro]p[ri]a
auctor describit.

Quia pendente.) Ad hoc respicit cap. significante
appell. quodque ibi Doctores notant. Et adeo * pendente
latione, iudicis officium conquiescit, quod si ea pendente
dicium agitur, est nullum, Bald. in l. siue pars, C. de iur.
idemque in l. penultima, columna finali, versic. considerat.
de arbit. I. son consilio quadragesimo quarto, libro tertio
bi, * nulla est sententia, que pendente dilatione fertur, quia
dilatio, pendente termino, non currit, idem I. son consilio
cimo, libro primo, & latius in l. qui pro tribunali, num.
tricesimo septimo, ff. de re iudica. & Vant. de null. sent. ca.
de f. iurisd. ord. num. 157. Limita tamen, nisi causus, ob quem
dilatio concessa fuit, cessaret, aut iudex eandem renocaret,
non utique tunc iudicis officium conquiesceret, ut à Bald.
proditum est in capit. secundo, de dilat. ab Alexand. consilio
tricesimo quarto in fin. libr. secund. & Tiraquell. in trad.
caussa cess. in prima parte, numero septuagesimo quarto con
sequen. Finge, iudicem Titio tempus ad comparandum, re
positionibus infra tres dies ad respondendum præfixisse, ubi
verò statim comparuit, atque respondit, tunc certe iudex
non aliter dictorum trium dierum expectato termino
ulteriora iure procedere potest, cum dilationis causa finem
sit. ita Bartol. ceterique tradunt in l. à filia, §. aliumq[ue]
ad Trebell. & Aretin. post reliquos in l. si quis heres, §. si
de acquirend. heredi. Roman. consilio quingentesimo tertio
columnia tertia, versicul. moneor. Et idem erit, quando iu
dex dilationem reuocauit, ut citato loco Aretin. ait, quod
tamen renocare, causa deficiente, posse intelligas, velut
Ioannes Andreas attestatur in addit. ad Speculat. in titu.
de dilatio. §. primo, versicul. probatoria, cuius affectus est de
resimus, ubi suprà. Ceteras limitationes apud Iosonem vi
debis

debi in dicta l. qui pro tribunali, in vltima questione, quā regulam negatiuam tradit, quod pendente dilatione nihil à iudice in nouandum est, quam deinde plurifariam limitat. Nicolaus Antonius Grauatius.

De terminorum obseruatione in articulo remissoria decernenda.

C A P. X.

S V M M A R I V M.

1. Termini obseruandi in articulo remissoria decernenda.

Nonnunquam a etiam ex partibus nō scripturis tantum, sed etiam testium depositionibus egemus, Pro * quibus in oleuit vsu literarum remissoriarum, quibus scilicet iudex testis examen ad iudicem de partibus remittit, pro quibus obtinēdis solet Palatium hos præcipuē terminos seruare.

Ad dicendum contra commissionem, si non vigore ionocentianæ bullæ, sed in vim specialis commissionis petatur remissoria, ad primam.

Ad videndum decerni literas remissorias iuxta formam commissionis, si vigore eiusdem petantur, aliàs ad videndū decerni illas in vim innocentianæ.

Ad concordandum de loco loci & de iudice.

Ad dandum interrogatoria,

Ad videndum includi articulos,

Ad videndum iurare portitorem.

Omnes prædicti termini, excepto termino ad dandum interrogatoria, qui seruatur ad cras, seruari poterunt etiā ad statim, si volueris, eosque nedum

dum

dum diuifim, verum etiam omnes inculcatur, expectabit tamen iudex tanto tempore fictum, antequam articulos includat, & rotulam portitori confignet, quantum possit dare interrogatoria.

Consuevit tamen sacrum Palatium petentem remissoriam dilationem quoque concedere, & probandum in partibus, utpote duorum mensium, & alteri parti, contra quam decernitur, aliam successiuam semper breuiorem utpote unius mensis, ad effectum ut possit, si voluerit, peruenire ad testium ex aduerso inducendorum reprobationem, & exceptiones sibi contra personas ipsorum competentes probare. Prima dicitur probatoria, quam solent etiam Patres & breuiorem, & longiorem, iuxta loci distantiam, concedere amplius, & dilationes datas prorogare semel vel pluries ad probantis vel reprobantis instantiam, qua in specie utpote dilationem solet Palatium exemplo legis plurimum tribuere iudicis arbitrio. De quibus inferius suo loco dicemus.

Quandoque etiam euenit, ut litis una, vel duabus sententijs, antequam tertia feratur sententia, ob non appellationem, vel non legitimam prosecutionem in rem transeat iudicatam, & victor velit ad executionem procedere, & non dantur victo, seu seruantur dilationes infra scriptae.

Ad dicendum contra commissionem, qua datur facultas exequendi.

b Ad docendum de appellatione ac legitimae eius prosecutione.

Primo pro prima dilatione, }
 Secundo pro secunda, } Singuli ad pri-
 Tertio pro tertia. } mam.
 Quarto pro quarta. }

Solent tamen practici, vt hanc telam ac terminorum obseruationem euitent, commissio- nem impetrare, qua datur, vt loco omnium supra dictorum terminorum præfigatur terminus victo ad docendum de appellatione, legitimaq; eius prosecutione, quo elapso, ad executionem procedatur.

A N N O T A T I O N E S.

Nonnunquam.) *Formu. aduoc. videas in prin. ca. 14. num. seq. & iterum cap. 35.* **a**

Ad docendum.) *Prædicti formu. compilatore legas cap. 40. Nico. Anto. Grauatius.* **b**

De obseruatione terminorum in crimine, vel alio facto notorio.

C A P. XI.

S V M M A R I V M.

1 Notorio in facto quomodo procedatur. & num. 3. & 4.

2 Notorijs in causis ordo est, ordinem non seruare. & num. 4.

Perunque etiam res* non ordinariâ cognitionem desiderat, vtpote vbi super notorio crimine, vel alio facto ageretur, quo casu iuris ordinem non seruamus, immò illum non seruare est secundum iuris ordinem procedere, extra de iureiur. c. ad nostram. 3. q. Quamobrem extraordinariam vocamus eorum cognitionem, quæ traditur extra de accu. c. qualiter. **a**
i
2

T

2. S.

2. §. ad corrigendos & de fimo. cap. licet (heli. in princip. Amplius in similibus nullæ recipiunt probationes, extra de accus. c. euidentiā extra de cohabi. cleri. & mulier. c. tua. 2. quæst. 1. c. manifesta, & c. de manifesta, & cap. scelus, l. eadem, C. de accusa. nullum porrigemus libellum neque vlla causæ cognitio adhibetur, extra fil. presbyt. c. quoniam. Hinc * sacrum Palæstrin omiffa omni tela in similibus, his duntaxat vtur terminis.

Ad dicendum contra commissionem, quæ iudici iurisdictionem tribuit, exinde dabitur articulos suæ intentionis, & citabitur reus ad dicendum contra articulos, quibus tantum præmissis absque alia tela, ac terminorum observatione ad sententiam procedetur.

ANNOTATIONES.

- 2 Perunque.) Hac in re Formu. aduoc. sepe citatur Gas in princ. ca. 17. & 18. Et nimirum est, si super notorio dinaria causæ cognitio non desideratur, cum * in eo arduus est, ordinem non seruare. Specu. tit. de expens. §. vltim. fin. Felin. in c. euidentiā, de accus. & c. cum non ab huius de iudi. Paris. cons. 147. lib. 4. latissimè Butr. in repe. de cohabi. cleri. & mul. Mars. in praxi. §. secunda, nu. 41. & seq. & præter prædictos, qualiter ipso in notorio procedat docent Bal. aut quisquis ille fuerit, in praxi quæst. circaquisitionem, q. 5. Gram. decis. 36. nu. 36. & seq. Carrer. in praxi primordio, nu. 41. multis cum alijs Algid. Bosim. quomodo proced. in crim. notorio. & Foller. in praxi, in quod est notorius delinquens per totum, quibus in locis estim materiam hanc edisserunt. Nic. Ant. Grauat.

Annotationes communes circa terminorum observationem.

CAP.

- 1 *Dilationes in secunda instantia illæ dantur, quæ in prima.*
- 2 *Citatione si dicatur, compareas hinc ad duodecimam diem, vel in duodecima, non parum refert.*

Diximus suprà terminos seruari aliquos ad primam, vel ad secundam, nonnullos etiam ad sextam, octauam, duodecimam, & decimam quintam. Modò posset quis probabilius dubitare, quam intelligimus primam, secundam, sextam, octauam, quam denique duodecimam, & decimam quintam, an fortè dies iuridicas, vel potius currentes computabimus? & respondi, intelligendum esse de currentibus, utpote si quis citetur ad duodecimam, intelligemus de duodecima currenti, siquidem iuridica fuerit: a si autem de prima post duodecimam iuridica immediatè sequente, & sic de singulis, exceptis tamen dilationibus, quæ communiter dari solent ad secundam, in quibus non computamus dies currentes, sed duas iuridicas expectabimus, etiam si plures interponerentur currentes.

Amplius docuimus, quales futuræ sint dilationes in vnaquaque instantia causarum sacri Palatii. Modò * addubitabis, quid si in causa vna, vel plures latæ sint sententiæ in partibus, vel si in curia, extra tamen palatium, utpote coram Auditore Camere, aliove iudice, & postmodum ad Rotam veniat, quibus utemur terminis, seu dilationibus? & Palatium seruat, ut seruentur, prout

prout in prima instantia, iuxta naturam causæ.
Rota decis. 20. in no. anno domini de appell. nō
tortē coram priore iudice fuissent plenē seruati
quo casu seruandi essent, prout in sequenti in-
stantia. Rota decis. 477. nota. anno domini de
seruationibus terminorum in cau. appellationis
in antiq.

Addo, quod lata vna absolutoria pro reo, &
duabus condemnatorijs pro actore, si postmodū
appelleretur, & causa committatur, termini ser-
uabuntur, prout in tertia.

In tantum est necessaria præscripta iudicio-
tela, ac terminorum obseruatio iuxta suos casus
vt consuevit palatiū, vbi minus legitime & ob-
minutē seruati essent, admittere appellationem
à mala terminorum obseruatione, seu illorum
obmissione. Aegi. decis. 27. de iud. & dil.

Idem dixero etiam, vbi à signatura commissio-
impetraretur, qua dari solet, quod nullis termi-
nis non seruatis, ad expeditionem causæ proce-
datur, vt simili commissione non censeantur per-
tes à totali termino rem obseruatione dispensa-
ti. Rota decis. 487. nota, quod si causa commi-
titur in antiq. de clausula quod nullis terminis
seruatis.

Immo quia præmissa à volentibus nimium
properare fieri solent, mos fuit Patrum in hoc
discretē agere, si maximē videant terminos, qui
seruati apparebunt contra minus legitimam per-
sonam retentos & seruatos, & tanto tempore,
quantum caperet ordinaria terminorum obser-
uatio, vel aliàs sibi sufficere videbitur, reum ex-
pectare, Cassa. deci. 8. de rescript. in fi.

ANNO

ANNOTATIONES.

S In autem. Adde Bar. in l. ex quacunque, col. pen. ff. 2
 Si quis in ius voc. non ier. ibique Doctores, & Abb. in
 cap. conquestus, col. pen. de fer. nam * discrimen fit, si 2
 dicatur, compare as duodecimam hinc ad diem, vel in duo-
 decima, primò nempe casu, si duodecima feriata erit, citatio
 valebit, & prima iuridica sul sequenti comparere, obstringi-
 tur, secus verò in secundo. & si differentie rationem cupis,
 precitati Doct. illam explicant, accedant his etiam, quæ per
 Lanfr. scribuntur in ca. quoniam contra. S. citationes. nu. 14.
 & ibi Add. de prob. & per Bald. in praxi. in rubr. de citat.
 quest. 9. per totam. Nico. Anto. Grauatius.

De recitatione terminorum, ac malæ eorum obser-
 uationis, ac totius processus nulliter for-
 mati sanatione.

CAP. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminorum malè obseruatorum reiteratio, ac
 processus sanatio à principe concedi solet.
- 2 Citationis defectus, etiam per refectionem expen-
 sarum insanabilis reputatur.
- 3 Mandati defectus insanabilis est, & nu. 14.
- 4 Iurisdictionis defectus siue incompetentiæ, sanari
 non potest, fallit tamen.
- 5 Ius nouum in causa superueniens, quando deduci
 possit.
- 6 Expensæ quando refici debeant in confirmatione
 siue processus inualidi sanatione.
- 7 Citatio est de iure naturali, & diuino.
- 8 Sententia lata in fauorem absentis non tamen ci-
 tati, est nulla, fal. in quibusdam casibus.

T 3

9 Pre-

- 9 *Præsens non est citandus.*
 10 *Citandus omnino est, qui præesse pretendit.*
 11 *Citatio domi facta, quando valeat, & num. 12.*
 13 *Citatio domi facta, ut valeat, an requiratur citati notiam deuenisse.*
 15 *Procurator reuocari potest, etiam si iuratum fuerit, illum non reuocari.*
 19 *Iudicis incompetencia quodocunque opponitur, quæ iudicium reddit nullum.*
 17 *Exceptio incompetencia iudicis, impedit sententia executionem.*

E T si sacrum Palatium certas habeat in vna quaque causarum specie procedendi, & dilationum formulas litigatoribus præscriptas, raro tamen euenit, ut litigatores terminos ipsos, prout supra docuimus, distinctos, & ad suos dies ritè & rectè seruent. Solet enim is, qui in causa procedit, terminos non singulos per se, sed ad minus binos simul ac eosdem tantum, etsi ad sextam, octauam, vel aliam longiorem diem in citatione concessos proxima sequenti audientia obseruare, ac eadem audientia comparere, & citati contumaciam, non minus, quam si dilationis dies venisset, inculcare. Nonnulli etiam magis properantes, eosdem terminos duobus vel tribus, & quandoque vnica duntaxat audientijs, idque etiam non suo, sed præposterato ordine inculcare. Quamobrem vsu receptum est in Palatio, ut mala hæc terminorum obseruatio per illorum reiterationem vnici contextu & audientia seruari possit, idque non nisi Principis indulto & rescripto, quo solet signatura rescribere.

scribere, vt iudex reiteratis etiam vnica conte-
xtu & audientia omnibus terminis substantiali-
bus præpoſteratè, inculcatè, ac etiam defectiue,
& aliàs nulliter ſeruatis, ad expeditionem cauſæ
ſz procedat.

Intantumque viſa fuit Inno. 6. hæc terminorum
reiterationo litigatoribus neceſſaria & conſeſſibi-
lis, vt hanc facultatem admittendi litigatores ad
ſimilem reiterationem terminorum Auditori-
bus ſacri palatii, conſeſſerit, vt per ſeipſos abſ-
que alio ſpeciali Principis reſcripto, poſſint li-
tigatores ipſos ad reiterationem terminorum
malè & nulliter ſeruatorum admittere, quibus
verbis malè & nulliter inferitur, vt Caſſa. docet
decif. 8. cap. de reſcript. in fin. non ſolum ſi præ-
poſterati, vel inculcati fuiſſent etiam vnica au-
dientia, quo caſu admonet iudicem diſcretè ita
agere, vt reum tanto tempore poſtea expectet,
quantum ſolemnis obſeruatio caperet, verùm et-
iam ſi per aſſertum procuratorem, & minus le-
gitimum, ac etiam contra ſimilem perſonam
ſeruati fuiſſent, dummodo in reiteratione ſint
principales, vel aliàs legitimatæ perſonæ. Addit
quoque eadem verba inferre, vt eadem reitera-
tio ſanet etiam, vbi eorum obſeruatio in alijs de-
ficeret, & eſſet aliàs nulla, & præſertim (vt à ſe-
nioribus accepi) etiam vbi plures eſſent correi
eiufdem iudicii, & termini contra alterum tan-
tum ſeruati eſſent, poſſent enim contra ambos
in vim huius Innocentianæ bullæ validè reite-
rari, imò quandoque ab eiſdem audiui Innocen-
tianam ſanare terminorum obſervationem, et-
iam ſi contra quemlibet à iudicio extraneum,
vel fortè etiam contra Paſquillum tenti eſſent.

T 4

idque

idque ea (vt opinor) ratione, quod sacrum palatium duntaxat respiciat, vt tantum temporaria prima citatione fluxum fuerit, quantum solennis terminorum observatio caperet, quoquomodo dilationes datæ & fluxæ sint.

Amplius & alia quoque ratione, quod hæc dilationes & termini suis diebus per aduocatos recipiantur in actis, & is, qui à principio ad causam legitimè citatus est, præsumitur scire ea, quæ sunt in actis, & consequenter singulas dilationes præfixas. *b* Quæ præsumpra notitia subnot actum, & dilationes, ad quas citatio minus legitimè præcessit, prout de deuolutiua citatione suprâ diximus, ad text. in clem. causam, in de electio. Roman. cons. 360. & alio. 410. Rot. de procura. si de mandato. 27. i. in no. Aegid. de præsumpt. qui per se conclus. 364. Nec dicatur hoc posse procedere in præsentem, secus autem videtur in absente, *c* quia absens legitimè citatus, & contumax reputatur præsens in sui odium, ad text. & nota. per Bald. in authen. qua in prouincia. C. vbi de crim. agi. oportet cum simil. adeo enim per rationem cuiusque vsus sacri palatij insudo, quod mihi persuadere non possum, quicquam vltimum esse in palatio, quod ab ipso legis fontem scateat.

Verùm cum bulla Innocentij eam facultatem Auditoribus sacri palatij in causis, quæ in ipso palatio tractarentur, duntaxat concesserit, merito apud alios, Roma. Cur. delegatos iudices, apud eosdem etiam auditores, vti tamen causa foret alicui ipsorum extra rotam & palatium commissæ, non inseruit, & litigatoribus volentibus beneficio similis reiterationis terminorum gaudere

dere speciali Principis rescripto, seu commissione opus est. Solet tamen signatura similes commissiones passim concedere. Nonnulli etiam in causis, quæ in sacro Palatio tractantur, & in quibus innocentiana supplet, eadem non contenti similes impetrant reiteratorias commissiones, quas etiam in causis in bulla comprehensis, certis casibus (opinor) necessarias, utpote si in prophana causa, termini prout in beneficialib. seruati essent. Effer enim hoc, nedum necessarium. verum etiam in eadem exprimendus hic defectus, aliàs non suffragaretur commissio. Cassa. decis. 9. de rescrip. idem si iuxta naturam causæ, defectiue tamen seruati essent, quibusdam de substantia omisiss, quo casu narranda etiam esset hæc omisio, arg. notatorum in d. decis. 9.

Nonnunquam etiam non simplicem reiterationem terminorum, sed sanatoriam rō. ius processus litigatores petunt, utpote quando parte absente processum fuisset, quo casu solet à Signatura concedi d cum clausula tamen parte legitime citata, idque ea ratione, quod * citationis defectus etiam per refectionem expensarū infamabilis reputetur, ad tex. in clem. passiora. vers. ceterum de re iudi. Staphi. car. 145. vers. postremo, nisi forte citatio non fuisset in totum omis-
 la, sed defectus esset circa illius executionē,
 ut quia minus legitime, & non seruata forma
 esset exequuta. Daret enim Signatura hoc casu
 sanatoriam commissionem cum clausula tamen,
 dummodo ad citati notitiam peruenerit,
 scui clausulæ satis quidem factum erit, quoquo
 modo probetur hæc notitia, dum tamen plena
 & certa, ad tex. in clem. causam in fi. de electio.

T s

& not.

& not. per Roma. consi. 360. Rot. decil. 171. in no.
si de mandato de procura.

s Eadem * commissio sanatoria totius procedi-
s tus nō inseruiet, vbi defectus esset g ratione m-
dati, iuxta tex. in c. in nostra, & in l. licet. C. eo-
aque n. insanabilis reputatur hæc nullitas ma-
h dati, b præsertim vbi defectus mandati à reuoca-
tione proueniret, quæ in procedentis notitiam
transiisset, ad c. ex insinuatione de procu. quan-
doquidem plus deficit processus contra procu-
ratorē reuocatum, quam nunquā constitutu-
tum, quod primo casu præter, secundo verò con-
tra voluntatem principalis videatur esse pro-
cessum, ad tex. iuxta gloss. in c. ex parte in fine de
rescriptis, adeoque vrget hæc nullitatis species,
vt minus resectis expēsis sanaretur, altera enim
pars videns hunc defectum fortè suas omnes de-
fensiones, neque succumbere curauit, sciens pro-
dens simili nullitatis exceptione se futurum el-
se tutum, etiam post sententiam, arg. tex. in l. an
inutilis. ff. de accep. in prin.

i Idem dixero sanatoriam inseruire, vbi * de-
4 defectus in iurisdictione & iudicis competentia
esset, nisi fortè per prorogationem iurisdictionis
summoneretur, pro qua tacitus consensus fa-
tis esset, vbi tamen litigatores scirent iudicem
incompetentem esse, ad nota per Barto. in l. i. ff.
de iudi. & not. in c. ad petitionem in prin. de ac-
cu. & per gloss. in l. vnica verbo inchoare. C. qui
pro sua iurisdictione, secus si ignorassent, tunc
non viderentur partes in iudicem cōsentire, ne-
que eius iurisdictionem prorogare, & nullitas
remaneat, is enim, qui errat, non consentit, im-
mo nihil consensui magis contrarium, quàm er-
ror.

ror. l. si per errorem. ff. de iurisdic. om. iud.

Quandoque etiam euenit, vt quis non reiteratione terminorum neque processus sanatione sed eius potius extensione indigeat. Finge * me diu tecum egisse, & processu iam facto (equidē validē) ius nouum mihi supervenisse, velimque ex eo obtinere, solet tunc Signatura commissio- nem concedere, vt iudex ex eisdem actis & processu super hoc nouo iure iustitiā faciat, Staph. car. 148. à tergo, immo quia in causā beneficiali censentur litigatores à principio deducere omne ius, quod competit vel competere potest. ca. statum de electio. in 6. ista ratione seruauit palatium quod super nouo hoc iure quando- cunque etiam post conclusionem in causā, dum tamen ante sententiam, absq; alia terminorum & prioris processus reiteratione, vel extensione prædictis, si per nouā gratiam de bono iure meo constaret, iudicari possit Aegid. conclu. 662. si ex gratia. de iud. quo casu alteri tamen parti da- ret sacrum palatium dilationes competentes ad proponendum, & probandum exceptiones, & defensiones, si quæ fortē aduersus hoc ius nouum, & secundam gratiam sibi compete- rent, etiam ad partes, argumento. cap. statui- mus in fin. & c. vt circa de electio. in 6. & cap. pastoralis. 2. responso except. Aegid. dict. con- clu. 662.

Generaliter * verò in causis beneficialibus v- su receptum est, vt similes commissiones sanato- rię processus dentur, quandoque etiam ante sententiam sine expensarū refectione, secus autē in prophanis causis, in quibus similes darentur commissiones tantum cum clausula refectionis ex- pensis,

penſis, cui ſolent cauti procuratores addere, ſi
quæ veniant de iure reſcindiendæ, niſi forè im-
petrans narraret paupertatem, propter quod
loco præſcriptæ clauſulæ, reſectis expenſis
daretur alia videlicet reſervatis expenſis
ſine litis, cui nihilominus conſuevi ſemper
dem verba addere, videlicet, ſi quæ de iure re-
ſcindiendæ veniant, id quæ ne ſi victus ex aliquo legi-
capite poſſet ſe tueri ab expenſarum reſectione,
id ſibi minus liceat, propter præſcriptas præſcrip-
ſtaph. car. 147. & ſequent.

At ubi non ſanatoria proceſſus nulliter for-
mati, ſed exteſſua validi ad ius nouum, lite pen-
dente, ſuperueniens peteretur commiſſio, licet
ex ſuccumbentia rei inferretur eum ſemper fuiſ-
ſe inuitum poſſe ſſorem, & propterea non videretur
audiendus, petendo reſectionem expenſarum,
quibus actor ante ius nouum, non ſouendo
uſque tunc bonum ius, videretur reum temere
fatigaſſe, argumento. l. is, qui ſe obtulit ff. de ra-
vendic. Admitteretur nihilominus reus, tamen
ſi ſuccumbat ad compensationem dictarum ex-
penſarum, quibus uſque ad productionem noui
iuris temere fatigatus fuerit ab actore arg. me-
to, l. eum, qui temere, ff. de iudic. cum expenſis
quibus reus à productione dicti noui iuris iniu-
ſtè deſenſioni ſe offerens, eadem ratione con-
demnaretur, & mutuatem temeritatem inuicem
compensarent, arg. l. ſi ambo, ff. de compensat.
ſtaph. car. 149.

ANNOTATIONES.

- 2 Quamobrem.) Huc accedat Vant. in tract. de iur.
quibus modis ſent. null. repar. nume. 89.

Quæ præsumpta.) Huc vergit, quod suprà adnota-
uimus, libro 3. cap. 6. sub litera E.

Quia absens.) eodem fonte manant, quæ citato libro
cap. 2. sub lit. E. scripsimus.

Cum clausula.) Non ab re cum hac clausula expedi-
tur, cum * de iure naturali atque diuino citatio sit, quæ o-
mitti villo pacto potest, alleg. dic. clem. & l. de vnoquoque,
ff. de re iudi. & l. ea quæ, C. quom. & quan. indi. cap. 2. de
testam. Bal. in l. cum fratrem, C. de his, quibus vt indig. So-
ci. consi. 266. libro 2. & est communis docto. sententia in l.
nec quicquam, §. vbi decretum, ff. de offic. procons. & tradi-
tur per Rot. decis. 364. & 201. in no. Afflict. decis. 245. nu-
mero 10. & decis. 307. in fin. & iterum decis. 391. Boer. de-
cis. 247. Gram. decis. 65. Franc. Nico. in repe. cap. quoniam
contra, numero 49. de probat. Paris. consi. primo, numero 32
libro primo, & Felin. in capit. cum olim, numero 12. de re
iudi. vbi de com. op. etiam testatur. Et vsque adeò hoc vo-
rum est, vt sententia * in fauorem absentis lata, non tamen
citati, ipso iure sit nulla, vt per Ias. post Alexand. in l. si fu-
rioso, numero 3. ff. de re iud. & per eundem Alexand. consi.
114. libro 6. Capit. decis. 9. & Boer. decis. 283. fallit tamen,
vt Alexand. ait, in d. l. furioso, quando in causa sine figura
iudicij procederetur: tunc etenim sententia pro absente non
citato valeret. Et idem esset in criminalibus, si in fauorem
tamen rei sententia proferatur. Et quod diximus, citatio-
nem ipsius iudicij fundamentum esse, sanè intelligas, quando
pars non est præsens, dicto l. de vnoquoque, vbi not. & in l.
l. ibique Bart. Bald. & Ang. ff. de in ius voc. Lanfr. in cap.
quoniam contra, in ver. citationes, in princip. de proba. Dec.
consil. 449. numero 8. Felin. cap. 1. colum. 7. ver. not. etiam
de iudic. Cassid. decis. 2. eod. tit. & Maran. in praxi, in ver.
citatio, numero 12. vbi * quod non sit necesse, vt præsens ci-
tetur communem esse opinionem affirmat, & Ias. in l. nec
quicquam, §. vbi decretum, numero 26. & sic actus eo præ-
sente

b

c

d

7

Com. opi.

8

9

Com. opi.

2

sente aliterq; non citato expediri potest, cum presentia
 uersarij omnem defectum purget, ut prodiderunt Alvar.
 fil. 38. libro primo, Deci. consil. 68. numero quarto, et
 pic. decis. 1. colum. fin. Ceterum, an saltem à iudice de
 qui in causa sit, pars certior reddi debeat, altercatio
 ter scribebat, in d. l. furioso, et in l. nequicquam, §. velu
 cretum, et in d. l. de vnoquoque, veluti etiam tradit
 Soc. cons. 29. lib. 3. attamen quod nequaquam requiritur,
 pars certa fiat, solidior est opinio. De materia autem, quod
 Com. opi. omnino citandus est, qui interesse pretendit, per tota
 rius adducta, et in clem. sepe, de verbor. significat. et
 Deus omnipotens, 2. que. 1. et Alexand. consil. 5. lib. 2. vi
 latè per Maria. Soc. in tracta. de cita. art. 7. per totam, vi
 ponit regu. cum 47. ampliationibus, et 35. limit. et Mer
 in dict. l. de vnoquoque, nume. 8. vsque ad 113. qui 60. q
 nat limitat. et 12. amplia. Ant. verò Nicol. in concord. q
 in concord. 52. nu. 224. cum pluribus seq. abundantius
 ris, 115. limit. tradit si tibi satisfactum velis, eos legat
 non et Catel. Cot. in memorat. in verb. citatio. Nicol.
 Anton. Grauatius.

Sed defectus.) Adde Barto. in l. item eorum, §. si
 ita, ff. quod quisque vniuers. nomi. et l. si in l. qui quatuor
 num. quarto, ff. de leg. 1. nam nullum est, quod præter
 tionis, aut mandati formam sit, nec etiam valet, ut valet
 potest, tex. est in l. 1. §. si quis ita, ff. de verbor. oblig. qu
 ita Bar. eo loci intelligit, et in l. si quis pro eo, in tertio
 bro, ff. de fidei iusso, quem ceteri sequuntur, sic, ut forma
 seruata, negotium retrahatur, non tamen integrum, sed qu
 Com. opi. tenus formam excessit, et est communis opinio, veluti
 Curtio Iunior liquet, consil. 79. num. 2. Nic. Ant. Grauatius.

Cui clausula.) Merito non satis fit, ut auctor citat
 * citatio, que domi fit, non utique valet, nisi illius, qui cit
 dus est, presentia haberi non possit, c. cassam que de clau
 sentu, Barto. et alij in l. 4. §. quod ait prator, ff. de dam.
 §. si

feff. Et si nonnulli ad hanc sententiam non accedant, per text.
in l. scire oportet, ff. de excus. aut. alternatiue loquentem sci
licet ad faciem, vel ad domum. Et in alternatiuis alteram
partem esse veram sufficit, regu. in alternatiuis, de reg. iur.
in 6. verumtamen prior opinio comuni calculo à Doct. recipi
tur in dictis capit. caussum, & l. 4. §. quod ait. Et ad dict. l. 1.
scire, respondetur, quod illa est alternatiua ordinis, vt pri-
mum in facie, si citandus reperiri possit, citetur, aliàs domi.
Ceterum, & illud ambiguum est, quo nam pacto aliquem repe-
riri non posse, intelligendum sit, sed hac de re Doctores cita-
tis in locis nodū dissoluentes videas. Quam quidem* com-
munē opinionem procedere intelligas quando prima citatio
domi fieret, secus verò, si aliàs personaliter citatus fuisset,
tunc enim citatio domi facta semper etiam ad sententiā va-
leret, Rota decis. 48. de citat. in no. Sed an* necesse sit, cita-
tionem domi factā, (vt citatus ad comparandum obstringa-
tur,) ad suā notitiam deuenisse? Alberi. in l. satis. de in ius
voc. censuit, quod sic, cui nonnulli consentiunt, quos refert &
sequitur Afflict. in const. reg. Neap. citationis. in l. 1. & 14. no.
verum pleriq; omnes id negant necessarium esse, inter quos
ante signatus est Accurs. in l. ex consensu, §. ult. de appell. &
rursus in l. 1. §. ult. ff. quando appell. sit. Specu. de citat. §. se-
quitur, vers. sed nunquid sufficit. Io. And. in capit. presumi-
tur de reg. i. r. in 6. in mercur. Pau. Castr. in dicto §. prator
ait, & serè vbiq; omnes hoc probāt. facile q; hanc opinionem
communē esse ex Tiraq. dignoscere poteris, in tract. de vtro-
que retract. §. 9. in gl. 2. nam. 39. & sequē. Nic. Ant. Graua.

Ratione mandati.) Ad hac accedant, quæ prodita
sunt ab Ioanne Anan. consi. 96. atque Ludouico Bolognino
in addi. qui multas congerit doctorum auctoritates, & aded
* mandati defectus iudicium reddit nullum, quod eius nul-
litas sanari non potest. Hinc insanabilem hanc nullitatem
appellauit Staphil. in tract. de lit. grat. pagina 145. quem
sequitur. Gomes. in compend. vtriusque signat. in regul.
cancell.

Com.opi.

12

13

Com.opi.

14

cancell. folio 185. qua de re diffusè loquitur Vant. de vol.
sent. & def. in hab. seu mand. Nicol. Anton. Granatim.

d

15

Præsertim.) Mandatum * procuratorium tam diu
rat, quàm diu mandantis voluntas, l. si verò non reme-
di, §. si mandauero. ff. mand. l. vna. §. 1. C. de sc. iud. l. si
curator, §. fin. ff. de procur. adeò, quòd deinde ex potest.
reuocate defectu, ac si nunquam fuisset procurator, senten-
tia cap. ex insinuatione, & cap. in nostra, extra eo. titu. Ball.
l. falsus. colum. prima, C. de furt. & in l. licet, C. de prior.
Boer. decis. 274. numero 6. & gloss. not. in cap. fin. in ver-
uocatus. de procur. in 6. que voluit etiam procuratorem re-
uocari posse, quamuis inreuerendo quispiam illum non reu-
care promiserit, & si is periurij reatum incurrit. Quam
idem gloss. amplectuntur Alexand. consil. 18. colum. 2. ubi
2. Felin. in cap. ex parte, in §. ampliat. de rescript. Dec.
fil. 475. & Boer. qui plura congerit, decis. 207. ubi
loquens de procuratore cum iuramento ad resignandum
Com. opi. nescium ex causa permutationis constituto, quòd post iu-
ramento non obstante reuocari, communem esse opinionem
affirmat. Nicol. Anton. Grauat.

i

16

Idem dixero.) Iudicium à iudice incompetente
tatum, totum, rueret, nemo est, qui ambigat, C. si à
compe. iudi. per totum, adeò, quòd * hæc nullitas ex iudici
defectu, quandocunque opponi potest, etiam si municipali
ge caueatur, nullam exceptionem contra sententiam appo-
Com. opi. posse, ita consulti responderunt, Roman. consil. quadraginta
secundo, & Corne. consil. 144. libro primo, & est communis
opinio, teste Cur. consil. 119. numero 3. Qua de re videas quo-
que Felin. in capit. inter monasterium, de re iudi. & in cap.
ex parte secunda, de offi. delegat. & in rubric. de foro com-
pet. Alexand. consil. 79. in causa & lite in fin. lib. 7. ubi
communem sententiam esse affirmat, & Deci. consil. 8. num.
8. & consil. 434. in fin. & rursus consil. 360. & 520. & Pe-
rif. consil. 45. numero 29. libro primo, Gram. consil. 1. num.
704.

ro 48. quod reperitur post decis. ubi ait, quod * exceptio incompetencie executionem sententie impedit, ibiq; etiam penè infinita ad materiam videbis, & per Fulg. consil. 167. Aret. consil. 75. & Gozad. consil. 72. numero sexto, ubi ampliat procedere, etiam, ubi iuramentum de non opponenda nullitate interuenisset, vt hæc incompetencie exceptio opponi quoque valeat. Nic. Anto Graua.

De positionibus, articulis, & compulsionem partis ad respondendum singulariter singulis.

C A P. XIII.

SUMMARIVM.

- 1 Positiones quare inuenta sint.
- 2 Positiones tam ab actore, quàm à reo traduntur.
- 3 Positionum formulæ.
- 3 Positionibus si quis respondere minimè velit, quid agendum.
- 5 Positionibus respondere quis compellitur, fallit tamen & num. 16.
- 6 Articuli admittuntur, quando controuersia est de impertinentia, cum protestatione, saluo iure impertinentium, & c. & num. 26.
- 7 Positionibus respondere per verbum credo, quare admittatur. ?
- 8 Aduocati clientes ad respondendum positionib. instruere nequaquam debent. fall. & nu. 30.
- 9 Articulorum copia datur in Rom. Cur. monito ad illis respondendum, & num. 33.
- 10 Dilatio datur procuratori dubitanti se non esse certum de his, quibus interrogatur, ad suum principalem consulendum.

V

11 Positio-

- 11 Positionibus quis respondere teneatur, principalis, vel procurator? 29
- 12 Positiones in quacunque parte iudicii fieri possunt, & num. 35. 30
- 13 Positiones quo pacto formandae sint. 31
- 14 Positionibus respondendum est simpliciter, per verbum credo, vel non credo, fall. tamen. 32
- 15 Confessio per verbum credo facta in positionibus dicitur confessio de veritate, & num. 28. 33
- 17 Articuli, siue positiones non possunt reuocari, postquam acceptatae fuerint 34
- 18 Positioni criminosa non est respondendum, fall. tamen. 35
- 19 Positionibus quando, & ex quibus causis respondere cogi non possit. 36
- 20 Positio captiosa, quae dicatur. 37
- 21 Positiones contrariae admittuntur, etsi captiosae & impertinentes rejiciantur. 38
- 22 Positiones alternatiue admittuntur. 39
- 23 Positio negata, nil neganti prodesse potest, ut testes super ea producti iuuare possunt. 40
- 24 Positio continens partim verum, partim falsum, an in totum negari possit. 41
- 25 Positiones veras negans, si de mandato committitur, ad omnia damna tenetur. 42
- 26 Clausula salvo iure impertinentium, &c. quid importet, an passim articuli cum ista clausula admittendi sint. 43
- 27 Articuli in dubio, admittendi sunt, quando, utrum pertinentes, vel ne sint, ambigitur. 44
- 28 Verbum credo à parte prolatum, veritatem denotat. 29 Adver-

- 29 Aduocati malum consiliū dantes, ad omnia damna tenentur.
- 30 Rusticus, quando ut principalis examinatur, potest eius aduocatus adesse.
- 31 Rusticus non excusatur, si peritores consulere potuerit.
- 32 Rusticus sagax non excusatur ob rusticitatem.
- 33 Positionum copia edenda est, fall. tamen.
- 34 Dilatio ad deliberandum dubitanti super positionibus respondere, an sit concedenda.
- 35 Positiones, an infra terminum probatorium fieri debeant.
- 36 Articuli quandoque ante conclusionē in causa an recipi possint.
- 37 Terminus ad faciendum omnes defensiones, an unico contextu prefigi potest? scilicet ad articulandum, ponendum, producendum, & probandum.
- 38 Dominium qualiter probetur.
- 39 Dominium aliquando per famam probatur.

TErmini sacri Palatii, de quibus suprà loquuti fuimus, sunt dilationes, quæ dantur, ut litigatores interim valeant causam necessarijs probationibus instruere. ^a Quamobrem
^{*} adinuentæ sunt positiones, ut per eas ponens ab onere probandi per aduersarij confessionem releuetur, c. statui mus de confes. lib. 6. l. eū qui. ff. de iureiur. Dico^{*} enim ponens, non aut magis actor, quàm reus, quia positiones ab vtraque parte fieri possunt, cap. prout extra de dolo & contum. capit. vnico de litis contesta. cap. dudum, el. 2. circa medium, de electio, Specu. titul. de

depositio. §. tertio, numero tertio, versicu. finit
autem positiones, quibus propterea utimur,
priusquam ad genus alterius probationis deu-
niamus, breuitatis tamen causa non formamus
positiones ad partem, sed articulos nostrae in-
tentionis, damus tamen, animo, ut priusquam pro-
batio fiat super singulis, diuersa pars interroga-
tur, idè articulantium mos inoleuit, ut in prin-
cipio articulorum, dicamus, * Positiones, & ar-
ticulos infra scriptos dat, facit & exhibet procu-
rator, & eo nomine venerabilis viri Sempronij,
quibus prius & ante omnia singulariter singulis
per partem aduersam medio iuramento per ver-
bum credit, vel nō credit responderi, & singu-
latur, illas, seu illos ad probandum admi-
petit, & porrectis articulis solet is, * qui por-
git, monitorium obtinere contra aduersarium,
ut infra triduum debeat medio iuramento sin-
gulariter singulis medio iuramento per verbum
credit, vel non credit, respondisse, sub excom-
municationis poena, b & nisi respondeat, non
admittimus, ut sic monitus pro confessio habea-
tur, iuxta c. 2. de confessis in. 6. sed elapso tercio
die proceditur ad poenas in monitorio conte-
tas, & excommunicatur, declaratur, & declara-
tus denunciatur, ut excommunicationis recu-
satur monitus respondere, qui si excommu-
nicationem per 10. dies passus fuerit, ad brachij
saecularis inuocationem pro commissā poena, acce-
iā ad captionem pignorum procederetur, ut moni-
tus metu praemissorum faceret, quod metu ex-
communicationis haecenus facere cessauit, &
cet nunquam viderim captionem pignorum, &
que brachium saeculare expectari, Specu. titu. de
positione

positionibus, §. 9. v. r. quod tacens.

Quæ * compulsio fieri consuevit, etiam si articuli essent obiectiui, vt not. Io. Mo. in cap. 2. de cōfess. & seruauit Rota decis. 18. in no. nota qualiter, depositio. idque dum tamen articuli sic obiectui, crimen non continerent, quibus non cogeretur quis respondere, nisi cum temperamento, de quo per Aegidium conclu. 274. super cri. de confessis. Amplius compelleretur quis respondere, etiam si suspensum esset petitoriū, & articuli illud cōcernerent, imò arrestari quis posset hīc ad hunc effectum, si fortē recessurus esset, donec respondisset, Rota decis. 394. in no. si suspensio, de cau. poss. & proprie. Idem quoq; si positiones, & articuli essent impertinentes, Rota decisio. 640. in antiq. dic quod stylus, de articulo, & respon. idque, si modò dispositiue specificati essent, aliās enim non arētaretur quis respondere, nisi quatenus ipse vellet, Rota decis. 729. in antiq. not. quod si aliqua causa de articulis, prout non arētaretur, vbi positio crimen respondentis contineret, vt supra, & in plerisque alijs casibus, quos apud Speculator. titul. de positio. §. sexto legere licebit.

Verū * vbi de pertinentia articulorum tantum esset in respondendo controuersia, mos iudiciorum inoleuit in palatio, vt tempore istius compulsionis, non admittatur ista pertinentiæ vel impertinentiæ discussio, idque, ne in præludijs iudiciorum ista disputatio lites longius produceret, sed reseruatur ad tempus admissio- nis articulorum, Rota d. decis. 640. in antiquo. Imò eadem fermè ratione introductum est, vt in ipsa articulorum admissione ista discussio eui-
tetur,

d tetur, quòd iudices non aliàs simpliciter admittant articulos, *d* sed cum protestatione, saluo iure impertinentium, & non admittendorum, qui protestatione præservatur ius parti, in qua iudicij parte, & præsertim, quando causa in allegationibus iuris reperitur discutienda, præcipuè, si contra articulos dixit generalia còtra in forma solita, quæ est etiam alia practica præferendi exceptiones, vt in qualibet parte iudicij discuti possint, prout inferius suo dicemus loco.

7 Sed * dices, quare practica acquiescit responsioni per verbum credit, cùm depositio de credulitate non probet, glo. in l. testium, C. de re iudicibus, Specul. titul. de teste, §. 1. numero 18. versicu. item quòd deposuit de credulitate. Respondet **e** id. n. procedit in teste, *e* secus in confessione partis, quæ etsi de credulitate fit, tamen probat, ac si de veritate esset, ad not. in cap. ex literis, extra de iureiuran. Specul. titul. de positio. §. 6. numero 1. versicu. hoc autem certum est. **f** Vbi Spec. declarat contra patronos caussarum, qui ad eò innotam habent conscientiam, vt clientibus suis facile persuadeant, articulis huiusmodi negativè respondendum esse, sub prætextu, quòd ille, qui respondet se nò credere, nec præcisè neget, quòdque aliud sit nescire, aliud verò non credere, ita Specul. dicit ista, licet in depositione testis diversum sit, secus tamen in responsione partis. Et alibi etiam dicit, similes patronos instruendos principales ad negativè respondendum contra id, quod sciunt, teneri parti ad interesse. eod. titul. de positio. §. tertio, numero octavo, versicu. & not. quòd aduocatus, & inferius, §. 9. numero 1. versicu.

vers. itē no. quod aduocatus. Quorum * Patro-
 noru facilitatē in hoc improbo, si qui sunt, qui
 litigatores suos ad similiter respondendum, vbi
 de veritate sunt aliās certi, instruant, (prout ple-
 rosq; noui. Qua in re latissimus est in Rom. Cur.
 hoc agendi campus, in qua licet de iure non de-
 beant litigatores in respondendo positionib. vti
 aduocatorum consilio, ex quo interrogatus de-
 bet esse certus de facto suo, c. ab excommunica-
 tio, extra de rescript. l. quisquis, C. de rescind.
 vend. g. in d. arcendus sit aduocatus à responden-
 tis praesentia, ne verbo, vel nutu respondentem
 instruat, Spec. tit. de positio. §. tertio, ver. non e-
 nim debet pars eum sequent. Inoleuit * tamen
 practica, vt monito ad respondendum articulo-
 rum copia detur, ad effectum, vt instructus illis
 respondere valeat, quā practica potuit duplici
 ratione introduci, vel praenimia notariorum in
 hoc facilitate, quib. non expedit causas partiū
 confessionibus, sed longioribus probationibus
 expediri, ex quibus ipsi prouētus faciunt, vel ve-
 rius, quod ex quo in Romana Curia frequentio-
 res sunt forensium causae, quā cūm cōmuniter
 non per principales metu de meritis instructos,
 sed per procuratores plerunq; malè informatos
 tractentur, videtur cessare ratio certitudinis fa-
 cti, quā in principali vigere supra diximus, h &
 propterea dignū visum fuit maiorib. nostris, vt
 copia daretur habenti respondere, qui possit in-
 terim, si non principalem, saltem scripturas con-
 sulere, & cautius respōdere, quo casu (opinor)
 procuratores de veritate facti non sat certos tu-
 ta conscientia posse facere similes responsiones
 per verbum non credit, saltem prauiā petitione
 dilatio-

dilationis ad consulendum principalem, & non obtenta, quia si nō est certus, non potest re- que debet aliter respondere, alias enim temeraria causa clientis sui praeiudicare posset, & ante subire periurij periculum, quod non debet, l. deamus, ff. de in litem iur. & l. Marcellus, §. qui reum, ff. rerum ammot. glos. c. pertractandis extra de iuramen. calum.

i Quæ tamen dilatio * ad consulendum prin-
io cipalem procuratori dubitanti, & alleganti se non esse certum de his, quibus interrogatur, denegabitur, ubi positio respiceret negotium, ad quod fuit cōstitutus, c. dilectus, extr. de procur. l. si actor, ff. & l. si. C. eo. imò isto casu si procurator cessaret respondere, veniret mulctandus in expensis, quas pro probatione similis facti, cui procurator respondere recusat, fieri contingeret Specul. tit. de positio. §. 6. nu. 19. vers. quid si procurator dicit dubitare. Si verò positiones respicerent aliquem nouum, & emergentem articulum, qui fortè praevideri non potuit, nō erit imputandum, si procuratorem non instruxit, arg. c. ceterum in prin. extra de iura. calum. c. fraternitatis de testib. clem. pastoralis, de except. quo casu, vel alio, quo iusta quævis alia causa subelset, poterit iudex pro eius arbitrio dilationem concedere, ad text. in cap. dilectus, de procur. & dict. l. si actor, ff. & l. fin. C. eodem, Specul. tit. de positionibus, d. §. 6. nu. 19. **k** At * dices tu, qui stenebitur respondere positionibus, principalis, vel
ii procurator? dic, quod si principalis ad sit, ipse stenebitur, Specul. titu. de positio. §. 8. num. 1. vers. sic. quod si pro illo, idque ea ratione, quod ipse magis sit de veritate certus, l. fin. C. de procurat. c. iuris,

c. iuris, extra de iudic. nec admitteretur procurator ad respondendum, altera parte volente per dominum responderi, l. non solum, ff. de procur. l. proinde, §. 1. ff. ad l. Aquiliam, & c. ad hoc alias presentium, extra de testibus, quod tamen intelliges, ubi principalis per seipsum non respondisset, quia factum principalis faceret cessare factum ac etiam mandatum procuratoris, in hoc, licet ubi procurator respondisset, possit nihilominus cogi quoque principalis, ut etiam per seipsum responderet, Specul. titu. de positio. §. 6. num. 18. versicu. in summa notandum, & propterea dicitur tex. dominum teneri mittere procuratorem bene de meritis causae instructum in dict. cap. in pertractandis extra de iura. calum. & l. 2. §. fin autem, C. de procu. cap. fin. extra de dol. & contum.

Fiunt * autem positiones hinc inde ab utraque parte, prout cuique probandi onus incumbit, c. prout, extra de dolo & contum. c. unico de litis contesta. dudum, clemen. 2. circa medium de electio. Spec. ti. de positio. §. 3. num. 3. ver. fiunt autem positiones, amplius factae admittuntur ad effectum, ut eisdem altera pars respondeat, ut supra etiam post inchoatas probationes, limò etiam in quacunque parte iudicii, etiam usque ad conclusionem in causa, & post publicatas attestaciones exemplo instrumentorum, c. cum dilectus responso. 1. extra de fide instrumen. & ratio videtur esse in promptu, quia in instrumentis, & positionibus cessat subornationis timor, Specul. eod. tit. §. 4. num. 5. ver. sed quid si aliqua partiū. Quod tamen intelliges, dum tamen datus non esset terminus peremptorius ad faciendum om-

V s

nes

m

nes probationes, post quem non defuerunt, qui voluerunt etiam positiones non admitti, cum ipsæ probationum loco succedant, Specul. eod. titul. §. 2. & in princ. & §. 3. vers. sunt quoque, & cæt.

- 13 Sed * quis, mi Pelæ, erit in formandis positionibus, & articulis modus, hunc enim si in foro discere cupis, serò sapiēs, quod in hac rhetorica potius sit necessaria; & nisi tu bonam habueris legum suppellectilem, difficile erit tibi hoc articulandi munus benè explere. Quamobrem, dubitans Specula. titul. de positio. §. 3. in fin. verbis, ad quem hoc positiones & articulos faciendi munus spectet, responder consuetudinem interpretatam fuisse, quod aduocatus consuetudinem intelligens, vel suorum temporum, vel inprovincijs, nam in Romana Curia procuratores absque aliquo aduocatorum consilio passim positiones & articulos formant, quod etiam comprobasse ratione, quia positiones ius tangunt, & omnia, quæ ius tangunt, per aduocatum expediuntur, l. aduocati. C. de aduoc. diue. iudi. Quamobrem soleo ego, prout nostri plerosque admirari, qui legalem bibliothecam nec legerunt, nec intelligunt, & procurationis munus in Romana Curia exercent, & copiosas quoque clientelas habent, cuius rei alia ratio mihi non succurrit, nisi quod non legibus, sed alijs artibus causas agunt, & tuetur, sed de his hæc tibi firma regula erit, ut naturam actionis propositæ intuearis, & quæ tibi incumbant ad fundandam intentionem in iure iudicio, utpote, si de dominio agatur, quæ ad eius probationem necessaria sint, l. cum

res,
ctio
con
1. ff.
nis,
incu
pta,
tine
pos
vaca
latio
nefic
du
mon

C
ut po
uam
ba, es
prie
plicin
spon
prob
mu
ea f
tris
spon
cet
niz
spon
tam
lati
de f

res, C. de probatio. c. licet extra eod. l. in rem a-
ctio ff. de rei vendicat. quod si publiciana egeris,
considerabis in ea, quæ fuerint tibi necessaria, l.
1. ff. de public. & sic de cæteris, tum in propa-
nis, cum etiam in beneficialibus, in quibus,
incumbentia solent communiter esse infra scri-
pta, videlicet existetia, ac qualitas beneficij, per-
tinentia collationis cum possessione conferendi
possessio defuncti, mors in possessione, vel alia
vacatio, scientia collatoris de vacatione, & col-
latio, acceptatio, & habilitas prouisi. fructus be-
nificij, & intrusio rei aduersarij vnà cum fru-
ctuum perceptione, & hæc tibi satis erunt pro
monstratione ad alia.

A N N O T A T I O N E S.

Quamobrem.) Positiones postquam inuenta fuerint,
ut ponens ab onere probandi per aduersarij confessionem le-
uamentum habeat, c. statumus, de confess. in 6. & c. de pro-
ba. extra, necessum fuit, quod aduersarius* (habita tamen
prius copia) eis iureiurando sufficienter respondeat, & sim-
pliciter per verbum credo, vel non credo, aliàs iterum re-
spondere cogeretur, veluti Abb. cæterique tradunt in c. 1. de
probat. Bal. in l. vlt. nu. 9. c. de edict. diui Hadr. toll. & For-
mu. var. commis. folio 12. sub rubr. de posit. fallit tamen in
ea facti specie, cum quis mutuum sibi factum, remotis arbi-
tris restituerit. Nam positionibus cum hoc moderamine re-
spondere poterit scilicet, si mutuaſti, restitui, ita Alexan. &
cæteri in l. 1. §. si stipulanti, ff. de verb. oblig. latè Ioan. Ne-
nix in Sylua nupt. in verbo Monitorie, num 54. lib. 3. Et* re-
sponſio illa super positionibus, etsi de credulitate fiat, proprie
tamen confessio dicitur, cum verbum credo à principali pro-
latum, veritatis sit expressiuum, teste Bald. in l. 1. in fin. C.
de sal. cau. adic. leg. & tradit Gemi. & in c. 1. de confess. lib.

- 16 *Corn. consi. 186. lib. 3. Ceterum, * tunc scias, rem positi-*
onibus cum iuramento ad respondendum teneri, quoties
que actor suas positiones prius iureiurando veras esse as-
mauerit, c. presentium, de test. lib. 6. & apud dictum For-
præcitato loco habetur, & tradidit Accurs. in l. vna in glo-
magna in fin. C. de conf. s. quem commendavit Bald. in cap.
tractandis de iuram. calum. & Ias. in l. iudices, num. 7. C. de
iur. & in l. possideri, num. 24. ff. de acquir. poss. s. qui
planè intelligas, actorem materias in articulis, sine positi-
nibus contentas, veras esse, iureiurando asserere debere.
- 17 *licet aduersario hoc petente. Quod quidem * petere val-*
utile erit. Nam postquam contenta in articulis veras esse
xerit, amplius illos reuocare non permittitur, vt Complu-
tor ille formul. t. r. m. admonet, folio 46. versic. nota quod
sicque tibi iuramento esse potest, cum produciens positiones
contenta in eis fateri videatur, vt per Alexand. consi. 82. o-
lum. 2. vers. pondero, lib. 1. & consi. 21. colum. 2. vers. ve-
nio ad merita, lib. 3. & iterum consi. 151. col. 1. lib. 5. Nicolaus
Antonius Grauatius.
- b *Et nisi.) Vide Ios. in d. l. possideri, num. 24. ff. de ac-*
quis. poss.
- c *Idque dum.) Huc vergunt, quæ Cart. aliquæ positi-*
scribunt in l. qui iurasse, §. si pater, ff. de iureiur. & in l. 1.
quod obseruari, C. de iur. cal. & in l. Marcellus, ff. de iur. iur.
atque in l. transactione, C. de trans. & quæ Felin. etiam me-
tat in c. cum dilectus, de accusa. Et si aliquando * (vt citat)
in locis est legere, quis positioni criminosæ respondere cog-
tur, vt puta si de eo interrogetur super quo si non respon-
deret, cum aliena iactura locupletaretur: veluti si rem alien-
detineret. Item etiā si tali de crimine sciscitaretur, ob quod
beneficio priuandus esset, c. dudum, 2. de elect. & c. inquisi-
tionis, de accus. Secus verò, vbi crimen detegendo, cum alio-
rius damno locuples non efficeretur, veluti si infamis, aut
excommunicatus sit, aut de similibus interrogaretur, vt

enim ad detegendam suam turpitudinem (vt præcitatis locis Doct. tradunt) responsum dare minimè obstringitur. Nec etiam * quando aduersarius per modum interrogationis, & non positionis suos formaret articulos, vt per Bald. in l. data opera, C. qui accus. non poss. Pau. Castr. & Ias. in l. indices, §. fin. C. de iudic. ea nempe ratione. Nam qui ponit, fatetur, non autem qui interrogat. Rursus nec responsum dare tenetur super eo, quod aliàs iureiurando decisum fuit. Nec super facto alieno, minimè etiam super impertinentibus ad causam, vt tradunt Barto. & ceteri in dicto S. quod obseruari. Gloss. & Docto. in cap. si post præstitum, de confes. in 6. Et quando positio dicatur pertineus vel ne, declarat Ias. in l. si duo patroni, §. idem Iulianus, num. 14. ff. de iureiuran. Nec etiam respondere tenetur, vtrum bona, an mala fide possideat, teste Bald. in l. mala fide, in fin. C. de cond. ex leg. Itidem si de eo, quod in iure consistit, interrogetur. Specu. in tit. de posit. §. 7. vbi latè materiam pertract. fallit tamen hoc, nisi esset positio iuris mixta cum facto, vt per Dec. in cap. sepe, nume. 3. de appella. qui & nonnullas alias tradit fall. eum videas. Nec in super positioni negatiue respondere obstringitur, nisi equitate suadente eam iudex admittendam censuerit, cap. 1. de confes. in 6. Nec quoque captiose positioni, Ias. in l. controuersia, num. 4. ff. de transact. & idem post alios in d. l. qui iurasse, §. si pater, num. 9. ff. de iureiur. vbi declarat, tunc * positionem dici captiosam, quotiescunque ex omni parte, quaquissiam respondet, adeò laqueis irretita est, vt contra se respondeat. Ceterum, * & si positiones captiosæ, & impertinentes (vt ex prædictis patet) rejiciendæ sint, admitterentur tamen, si essent contrariæ, exemplo actionum, quæ lices contrariæ sint, propter factum tamen rei admittuntur, vt pulchrè Bald. voluit in l. si ex pecunia, in 3. opp. C. de furt. cui ibi Ias. nume. 15. ad stipulatur, vbi * etiam an admittantur positiones alternatiue, qua de re Imol. Ant. Butr. & alios videbis in cap. ex parte decani, de rescriptio. & Pract. Papi.

19

20

21

22

Papi. in forma excip. contra posit. per totum, qui pulchre
explicant materiam. Sed hoc vnum admonitum reffe-

23 lim, quod * et si expositione negata quis se iuuare neque
possit, per reg. ex eo non debet quis, de reg. iur. in 6. & in
Ias. in l. possideri, nu. 23. ff. de acqu. poss. tamen ex diffi-

24 terum, * quando positio partim verum, partim falsum
tinet, vt si quis viginti sibi deberi ponat, & vere quidem
debentur: poterit hac facti specie, tota positio absque perni-

Com. opi.

reatu negari. Et licet hac in re altercatio non modica sit
ter Doct. tamen hac est communis opin. veluti post Ale.
Are. testatur Ias. in l. 1. §. s. d. & si mihi, num. 10. ff. de verbi
oblig. Qua de re vide Dec. in l. non potest videri improbi-
& eo loci Cagn. ff. de reg. iur. At * quando veras positiones
in facto proprio quis abnegat, vel alterius, dummodo sciri
fuisse, & de mendacio, per ipsas positiones probatas, de ad-

25 uersario conuinceretur, contra ipsum negantem super den-
nis, & interesse, iurari in litem poterit, ita pulchre probat
Ancha. consi. 316. in causa, cui se subscribit Soci. consi. 23. pro-
filijs, lib. 2. sequitur Plot. in repet. l. si quando, num. 696.
vnde vi. ibique etiam post Ias. in l. ne quicquam, §. vbi
eretur, nu. 18. ff. de offi. procons. ait, quod iudex sub pre-
sue actori precipere potest, vt positionibus iuste ac veris
spondeat, quod si secus euenerit, illos pœna afficere ei licet.
Nicolaus Antonius Grauatius.

d Sed cum protestatione.) Quid * hac clausula refo-
26 rat, scilicet admittimus saluo iure impertinentium, Ita
And. Inno. Butr. Felin. & communiter omnes docent, ut
cum contingat. de offi. deleg. Bart. Alexan. Ias. & alij in l. 1.
duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iure iur. quod articuli
admitti minime debeant, pro non admissis habentur. Super
eisdemque recepta testimonia reijciuntur. Qua de re Affat.

legas decis. 33. & Guid. Pap. decis. 347. necnon & Gram. aff-
 farim loquentem in decis. 45. num. 4. cum seq. *Quæ* quidem
 clausula procedit, quando in ambiguo res posita est, an vel
 ne articuli impertinentes sint. veluti citati Doctor. tradunt,
 præsertim Gram. Ceterum, quando facile illorum imperti-
 nentia apparere potest, tunc illos iudex parte petente rejice-
 re debet: nec aliter dicta cum protestatione, salvo iure im-
 pertinentium admittere, vt eo loci ab Gram. per plura com-
 probatur, & Decio consil. 161. & in cap. in nomine Domini,
 numero 35. de test. atque Ioachimo Mynsing. in suis singu-
 observationibus in Centur. 2. obseruat. 90. vbi in Impe-
 riali camera sic obseruari testatur, & Angel. in l. in spec. li.
 de rei vend. vbi optimè testatum reliquit, quòd melius age-
 ret iudex, si tali cautela non vteretur, sed prius super imper-
 tinentibus, & antequam testes examinentur, disceptaretur.
 Quod certè partibus ipsis magis expedire, lippis & tonfori-
 bus patet, ne tot immensis sumptibus, exantlatisque labori-
 bus vexentur, dum super impertinentibus testes recipiun-
 tur, & deinde (erogata tamen prius pecunia) an articuli &
 receptæ super eis probationes rejici debeant, discutitur, quod
 & Dec. in dict. cap. in nomine Domini, animaduertit etiam.
 Hinc est, quòd suo æuo, vt Card. est testis, in d. c. cum contin-
 get. Romæ talis cautela, aut potius fallacia vsu haud quaquã
 recepta erat, quæ (mea quidem sententia) hodie seruanda nõ
 est, saltem cum dubietatis ansu non datur, quòd non sint im-
 pertinentes, & non (vt plerique omnes faciunt) qui lumini-
 bus (vt ita dicam) clausis Andabatarum more articulos qua-
 lescumque cum dicta clausula admittunt. Et si periti iudices,
 Deumque timentes id minimè agant, sed lynceis oculis, an
 pertinentes vel ne sint, perspiciunt, impertinentes quæ quàm
 primùm expungunt atque liturât. Verùm * cum dubitatur, 27.
 vtrum pertinentes, vel ne sint, admitti potius debent, quàm
 non recipi, vt Dec. in dicto cap. docet, vbi etiam numero 34.
 quòd articuli pertinentes dicantur, si quoquo modo ad causã
 dire-

directè, vel indirectè faciant. Nico. Ant. Graud.

c **28** **Secus in confessione.**) Verbum* credo à parte
latum veritatem denotat, Bald. in l. 1. in fine, C. de sal. ad
adi. leg. Gemi. in c. 1. de confess. in 6. ad eò, quod confessio
verbum credo à parte facta, ita praeiudicat, sicuti de veritate,
ut habetur per Corn. conf. 186. colum. 1. lib. 3. & si in
iste non admittatur, & in plerisque alijs etiam casibus, non
regulariter tale verbum fictionem significat, l. confessio,
in princ. vbi Accurs. in verb. creditur, ff. de iure codicil. de
& ceteri in l. si is, qui pro emptore, ff. de usucap. et ad hoc
Ruin. consi. 111. quamvis. num. 4. lib. item. 4. Nico. Ant.
Grauatius.

f **29** **Vbi Specu.**) Adde Ioan. Bapt. Plot. in repe. l. si quibus
nume. 659. C. vnde vi. qui in improbos patronos procuratores
resque nonnulla in medium affert. Sed pro Deum immortalem,
hi* sic perperam consulentes, non animadvertentes,
quod malè sibi ipsis etiam consulunt. cum omnia damna
sarcire teneantur, ut Cyn. Salic. Fulg. Paulusque Calpurnius
tradunt in authen. hodie, C. de iudic. Quae si satis non fecerint,
eos perpetuos habituros cruciatus, nec quidem ethnici nega-
bunt. Quod enim maius hoc, flagitium esse potest, quam
dolo ac fraude frustrari, qui in tuam fidem patrociniumque
venit? Non immeritò lege 12. tab. in Patronos canebatur
haec verba, Patronus, si clienti fraudem fecerit, sacer esse, et
lex haud secus puniens, quàm si capitali iudicio esset affectus.
Sanctè ergo Veteres voluere, teste Alexan. ab Alexandro
Genial. 6. cap. 10. Clientem, qui tutelae patroni se commissa
chariores haberi, quàm propinquos, affinesque, & Gell. in
que Noct. Atti. lib. 5. cap. 13. memoriae prodidit, quod
Romanos iuxta parentes pupilli, post hos locum obtinebant
clientes, tertium hospites. Nico. Ant. Graud.

g **30** **Imò arcendus.**) Limita* hoc tamen in rustico neque
quam locum habere, qui dum ut principalis examinatus,
suis aduocatus, aut procurator adesse potest, ne ob rusticitate

rem simplex. & rudis ipse homo deciperetur, ut per Hostiū.
in c. dilecti, de indi. & Soc. in l. 1. col. 4. de vug. & pub. at-
que huic sententia non accederem, ubi stylus viget, prout in
Roman. Curia, & alibi etiam, (quemadmodum parum infra
auctor testatur,) quod positionibus respo. saro, prius earum
exemplum conceditur, hoc etenim consu. patronos consulere
potui: unde rusticis causa cessat, ob quam concedatur,
ut advocatus ipse intersit, ad hoc, ne inconsultus rusticus po-
sitionibus respondendo deciperetur, & causa cessante, cessare
debet effectus, c. cum cessante, ubi doct. omnes de appell.
conferunt ad hoc dicta per Pau. Cast. Alexand. Areti. Corn.
ceterosque recentiores in l. iuris, C. qui admitt. per Felin. in
c. per tras. 3. de simo. Bartho. Bald. Salic. Rom. & Ias. in l.
1. C. de iur. & f. ft. igno. ubi * rustico peritiores consulere
valenti excusatio non datur, Secus tamen esset, ubi positio-
num exemplum, (quod copiam appellant) non exhiberetur,
tunc enim Host. & Socini opinio recte procederet, cum tem-
peramento tamen, nisi * rusticus s. gax esset. per gloss. not. in
l. ablatz. S. rusticis. ff. de excus. tut. quam I. son pl. rimum
commendat in l. si quis, id quod, numero 32. ver. limits. ff.
de iurisdict. om. iud. ubi etiam ad id, quod citatur, rusticum
à dolo & iuris ignorantia excusari, non paucas videbis tra-
ditas limitationes, & apud Soc. etiam in l. si is, qui ducenta,
§. utrum, col. pen. ff. de reb. dub. Nico. Ant. Graua.

31

32

h

33

Et propterea.) Vide compilatorem illum Formul. rij
vari. commiss. fol. 12. in rub. de posit. & arti. & omnino Ias.
post alios in l. is apud quem, num. 5. C. de eden. ubi * articu-
lorum positionumque exemplum parti tradi debere affir-
mat, & hoc receptum vsu etiam esse. Quod idem Ias. si rip-
tum reliquit in l. 1. nu. 16. ff. de reb. cred. Verum Purpur. in
d. l. is, apud quem, nu. 91. limitat, non habere locum in positi-
onibus dependentibus à facto proprio respondere debentis,
quarum copia, antequam eis responderetur, dari non debet,
quicquid ibi Ias. contra asseueret, fretus Bald. auctoritate in

X

add.

add. ad Spe. qui tamen illud non dicit, ut Purpu. animal
 tit. Qui etiam nec consuetudinē, quam Ios. testatur, ad
 Verūm enim uerō multis in locis Iosonis opinionem
 vidi, quæ ubi consuetudo viget, seruanda est. Præscri-
 in positionum, articuloꝝumque exemplo edendo, artico-
 eis respondeatur, curiarum vsus atque stylus variis
 regno enim Neapo. maximè in Sacro Regio consilio, ut
 testatur decis. 33. num. 3. ante publicationem non datur
 articuloꝝum, ea nempe ratione, ne litigatoribus instru-
 falsitates materia daretur, veluti etiam Prosper Caran.
 tradit super ritu magnæ Curie Vicariæ 79. nu. 10. cum
 At in Vrbe, plerisque etiam locis positionum & articuloꝝum
 exemplum ante responsionem datam conceditur, ut hic
 effor scribit. Sed in Curia Rom. ea quippe ratione, quam
 auctor in medium affert, quæ alijs in locis non ita
 ut forensium causse ab extremis, ut sic dicam orbis
 bus, veluti in Vrbe agitentur & ventilentur, in qua
 palis ob longa itinera præsto esse minimè solent. Vnde
 quidem sententia) huiusmodi in re admodum bonum
 arbitrari debet, nec passim & qualibet in causa positionum
 aut articuloꝝum exemplum edere, nisi prius pars illi
 derit. præsertim cum principalis adest, ut egregie Bal-
 luit in l. 2. nu. 6. C. ut lite pend. cuius subscribit Luc. 12.
 in l. in sacris, in 5. colum. ver. secundo ex quo. C. de præ-
 lib. 12. Qui ait, quod post examen, articuloꝝum siue
 exemplum dandum est, ut sic deinde testibus super
 minandis interrogatoria formari possint, quod tradit
 que Maran. in praxi, in 6. par. in 4. aff. num. 9. Et hoc
 dem eò fortius in c. si Purpurati procedit, quando
 nes à facto proprio respondentis dependent, non esse
 quam responsum eis fuerit, exemplum dandum. Nico.
 Grauatius..

i Quæ tamen.) Sed * an dilatio ad deliberandum
 34 tantis per positionibus respondere, sit concedenda. Hoffm.

summa, tit. de iuramen. calum. nu. 4. concedendam affirmata.
Quod quidem procedit, quando de veritate respondere vel-
let. Verum, cum hodie per verb. credo, responsum dare suffi-
ciat, hæc dilatio concedenda haudquaquam erit, vt Specul.
voluit titu. de positio. §. 6. ver. Quid si interrogatus. At si ge-
neralis procurator esset, dilationem ad consulendum princi-
palem præfigendam esse (si eam petierit) crediderim, argu-
mento eorum, quæ Cassad. tradit decis. 1. nu. 1. tit. de dilat.
Nico. Anto. Grauat.

At dices tu.) Adde practicum Papiensem in forma po-
sitionum actoris in verbo Simonius, vbi distinguit, tu eum
videto.

Imò etiam. Idem ait Host. in sum. titu. de lit. contest.
nu. 3. dissentit tamen Specul. secum pugnans, titu. de dilat.
§. fina. ver. item quid si datus, cuius sententiam tuetur Bald.
in l. in contractibus, §. illa, C. de non numer. pecu. vbi * infra
terminum probatorium positiones fieri debere ait, quo elapso
ulterius produci nequaquam possunt, nec aliter aduersarius
illis respondere obstringitur. idemque voluit in add. Specul.
citato loco in ver. lapsa termino, §. ceterum, si positio ob-
scura esset, usque ad conclusionem in causa declarari posse, Bal-
d. ipse, qui nullæ vnquam sententiæ defuit, scriptum reliquit
in l. tres denunciationes in fin. C. quom. & quan. iud. & facit
quod Oldr. respondit, const. 244. Verum ex eo, quod parum
infra actor dicit, in ver. quod tamen, reconciliatio opinio-
num fieri posse videtur, sed certè parum germana erit, per
id, quod diximus supra huius libri cap. 2 sub lit. B. scilicet o-
mnes terminos post litis contestationem esse peremptorios.
Et quod de positionibus auctor dicit, idē * de articulis quan-
docunque ante conclusionem in causa recipi posse censuit in-
fra in seq. cap. prope finem, & ibi diximus sub lit. C. Nico.
Anto. Grauatius.

Quod tamen.) Terminus * ad faciendum omnes defen-
siones vnico contextu à iudice statui potest scilicet ad articu-
landum,

landum, ponendum, producendum, & probandum, ut volu-
runt Rald. Salic. Alex. & Ias. in l. properandum, nome. 12.
C. de iudic. Intelligas tamen cum temperamento, ex casu
id fieri posse, veluti ibi Ias. animaduertit. Qua de re, vult
Franc. Marc. in quest. Delph. 34. an simul & semel pluri-
dilationes impartiri possint, & Felinus in c. licet causam, in
quarto casu, numero 56. de probat. ubi ait, quod prelosum
minimo (ut fieri solet) ad probandum, & probatum habendum
per omne genus probationis, eo claso omnis probatio ex-
sa videtur, cum iste terminus vim habeat conclusiua, ut
que etiam Felinus num. 55. quod quando talis dilatio ad pro-
bandum & probatum habendum impartita est, non solum
testes in termino iurare, sed testimonium ferre necesse est.
Nicolaus Antonius Grauatius.

n
38

Vt pote si.) Dominium * quo nam pacto probetur, in-
tur in l. officium, ff. de rei vendi. & a Doctoribus in l. res
que nobis, ff. de acquirend. posses. pr. ferim Iasone num. 1.
& Ripa numero 33. & 40. cum sequen. Cuius quidem do-
minij probatio admodum difficilis est, cum non solum tim-
lum, sed auctoris dominium probare oporteat: aliter obtine-
ri in causa nequaquam potest, ut Alexand. prodidit consil.
libro secundo, & consil. 11. libro quarto, cuius effecta et ef-
flic. decis. 40. & est communis opinio teste Bartholom.
cum rem, C. de probat. Et quoniam dominij probatio dif-
cultatis habet multum, ideo interpretes in predictis locis con-
sulere poteris, necnon Rotam decis. 15. de re iudi. in no. Dec.
decis. 42. numero 32. & Iaso. in S. omnium, numero 71.
stit. de actio.

39

Verum * datur species, ut non sic difficile a-
liquando sit dominij probatio, ut puta, in factis antiquis, in
quibus probatio per famam sufficit, ut Deci. probat in c. pro-
mo, de appellat. ubi hanc opinionem communiter suffragi-
esse receptam testatur, cui se subscribit Aymo. Crau. intro-
stat. de antiquit. tempo. in prima parte, numero tertio, qui
de re idem Deci. consil. quadragesimo secundo, & 428. ubi
etiam

Com. opi.

etiam de communi opinione, Curt. Junior consil. 17. licet per celebratissimos & Hippoly. abundè in rubric. de probat. C. numero 194. & singu. 505. necnon & Felinus in capitu. veniens. 1. de testib. Ceterum hanc communem sententiam intelligas, scilicet per famam probari dominium in antiquis, quando factum adeò antiquum est, quòd metam centum annorum excedat, ut eo loci Aymo. animadvertit, quod & nuncupatim tradiderunt Aretinus consilio tricesimo septimo, Andr. Barbat. consi. sexta, colum. quinta, & cons. decimo octavo, colum. antepenult. libr. 2. post Cyn. atque alios in l. si quidem, C. solut. matrimo. Idcirco cum agitur de probatione dominij annorum quadraginta, non sufficit sola fama, & hæc opinio communis est teste Ripa in d. l. Rem, quæ nobis, num. 7. post Alexan. consi. 15. colum. 1. libro 5. & alios quos citat Nico. Anton. Grauatius.

Com. opi.

De articulorum admissione.

C A P. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex super admissione articulorum interloqui solet cum clausula salvo iure impertinentium, ex stylo Rom. Cur. & nu. 3.
- 2 Testes affuturi super articulis non admissis recipiuntur.
- 3 Articulorum super admissione, an interloquutio sit necessaria?
- 4 Articuli non debent esse calumniosi, neq; obiectivi, sed bene formati ac specificati.
- 5 Articuli presentari debent in termino ad articulandum dato, sed de stylo in Rota auditorio recipiuntur vsq; ad conclusionem, num. 8.
- 6 Positiones quibus modis impugnentur.

X 3

7 Ar-

- 7 Articuli in dubio admittendi sunt.
 8 Res integra quando dicatur, & num. 11.
 9 Articulorum in admissione, pars est citanda.
 10 Articuli facta conclusione in causa admitti debent, tamen si admissi fuerint, valet admissio, & conclusio tacite reuocata videtur.

QUod si habita, vel prætermissa responsione, positionibus, & articulis singulariter singulis, ut supra ponenti expediat materias articulatas probare, solet instare, ut articuli ad probandum admittantur, & iudex ^{super} admissione interloqui, cum clausula prætentiva, de qua supra, scilicet salvo iure impertinentium, & non admittendorum, cuius prætentio mihi adhuc satis non constat, cum eo ipso, quod iudex recipit articulos apud actuarium suum, eos saltem tacite admittat, nec iure causæ reperio, iudicem debere super hoc interloqui. ^{deò} solet Palatium ^{testes} affuturos super articulis non admissis recipere. Rota decisione ^{in not.} si suspensio de cau. poss. & proprie. Amplius etiam seruat, ut in causa attemperatorum, & in quavis alia, dum tamen beneficiis, testes non affuturi valide recipi possint super articulis non admissis, si modò essent de iure dantis, & termini substantiales seruati fuissent. Rota decisione ^{515.} in antiq. not. valeat receptio, de testibus & artic. admiss. Imò generaliter fuerunt domini, quod si in quavis causa, postquam termini substantiales fuissent seruati, reciperentur testes super articulis non admissis, hoc non esset magnum peccatum, nec propterea vitari testium receptio, si modò articuli essent pertinentes, & quod

quod * similis admissio non sit de substantia ordinis iudiciarij. Rot. 362. in no. sit auditor de t. fi. & decisione 445. in antiq. not. si auditor de admiss. articulorum, & interloq. a Verum licet ista expressa iudicis interloquutio non sit de substantia ordinis iudiciarij, vt supra, si tamen petatur, cum sit actus iudicialis, de more est, vt pars cite-
 tur ad videndum articulos admitti. per l. de vno quoque. Rota decisione 10. in not. fuit dubitatum de fide instru. num. 24. & pars audiri solet, non solum volens ante admissionem contradicere, verum etiam potest appellare. Rota d. decisione 391. in not. & 445. in antiq. b vtpote * quod articuli sint calumniosi. Rota decis. 646. in antiq. dic. quod si aliquis de articulis. Item, quod non sunt dispositiue specificati. Rota decis. 729. in antiq. nota, quod si aliqua causa, de arti. denique, quod obiectiui & non bene formati ac specificati. Rota decisio. 648. in antiq. sciendum, de articulis, vel * non dati in termino ad articulan-
 dum. Rota decisio. 642. in antiq. not. quod si in aliqua, de articul. de quibus articulis obiectiuis, & illorum admissione fusius dicemus, vbi de exceptionibus rei locus erit, quod frequenter dari soleat loco exceptionis a reis, quibus satis est, ob no ius actoris obtinere. Rot. deci. 70. in antiq. no. quod vbi constar de re iudi. idem si ex iusta qualis alia causa impugnentur, quas apud Spec. tit. de posicio. 7. vbi docet, * quibus modis positiones impugnentur, legere licebit, & vbi circa articulorum admissionem auditor dubitaret, potest illorum admissionem differre, & rem conferre inter patres, vt illorum vota habeat. Rota
 X 4
 deci-

3

3

b

4

5

6

decisio 722. in antiqu. Dic, quod si aliquis de admisione arti. & si res * dubia redderetur, confis-
 7 uir palatium pro admisione inclinare. Rota
 decisio. 644. Domini de Rota de admisione, artic.
 c antiquis. e Prout * eadem ratione solet in qu-
 8 cunque causa etiam prophana articulos de iur-
 dantis, vel alias pertinentes admittere post res-
 minum ad articulandum quodcumque usque
 ad conclusionem in causa, licet forte de rigore
 iuris non essent admittendi, cap. pastoralis de
 exceptio. Rota decisio. 448. nota, quod omnes in
 antiq. de artic. in causa prophana: Imò illos ad-
 mitteret Palatium etiam post conclusionem sal-
 tim ex gratia. Aegid. conclu. 447. articuli, de pro-
 batio. & conclu. 745. de restitu. in integ. ubi limi-
 tat id dummodo res sit integra, & docet, quando
 d dicatur res integra, e & tunc per admissionem
 e articulorum tacite rumpitur, & reuocatur con-
 clusio, si causa beneficialis sit. Rota decisio
 467. nota si post in antiquis, & idem si civilis,
 dummodo conclusio sit facta cum facultate re-
 uocandi. Aegid. dict. conclu. 447. & licet actus
 reuocationis conclusionis videatur præiudici-
 lis & talis, qui requirat citationem, vult Palatium
 citationem ad dicendum contra, habere aliam
 citationem in ventre, ad videndum reuocari con-
 clusionem. Aegid. conclu. 493. conclusio quod si
 daretur de iudicijs.

ANNOTATIONES.

- a Verum licet. Tu autem * Butrium videas in c. 2. de
 9 testib. dicentem, iudicis interlocutoriam in articulo
 admisione nullius esse momenti, si adversarium non citat.

eui consentiunt. *Arctin. consil. 75.* & *Ias in l. si opus nouum numero 9. ff. de iure iur. post multas auctoritates, quas allegat, presertim Rotæ & Butr. atque Imole in c. auditis de procur. & Abb. in c. quoniam contra, de proba. quod si facta conclusione in causa, amplius articuli admitti non debent, tamen si admissi fuerint, valet admissio, quia intelligitur tacite reuocata conclusio, quæ ne dum expresse, sed tacite reuocari potest, ut ibi *Ias.* & in priore etiam lectura, num. 42 post *Alex. eod. loci,* & ita in *Roman. Curia* obseruari ait, quod tamen sanè intelligas, ut in d. decis. declaratur, scilicet, si iudex conclusum in causa factam fuisse, certus erat, alias minimè, sed de hoc vide, quæ statim post auctore dicam in litera E. Nicol. Anton. Grauat.*

10

Vtpote si.) Vide, quæ superiore cap. diximus sub litera C.

b

Prout eadem.) Huc spectant, quæ citato cap. in litera L. habentur, & in *Formul. termi fol. 26* & iterum fol. 63. in vers. de dilatione Nicol. Anton. Grauat.

c

Dummodo.) Res* integra tunc dicitur, quando nondum citatio emanauit, ita *Bart.* & ceteri declarant, in l. & quia ff. de iurisdic. omn. iud. per cap. gratum, de offic. deleg. & Abb. in cap. relatum, eod. titul. vbi *Dec. numero 5.* & *Maran in praxi in 4. part in 5. prin. dist. numero 56. Nicol. Anton. Grauatius.*

d

11

Et tunc.) Adde *Afflict. decis. 115. numero 2.* vbi meminit decis. DD. Rotæ, & videas *Aegid. conclus. 55. & 57. Mars. in praxi, in §. examinanda, num. 52.* & quæ supra diximus sub litera C. Nicol. Anton. Grauat.

e

De positionum, seu articulorum, ac confessionum reuocatione.

C A P. XVI.

SVMMARIVM.

1 Positiones quando reuocari valeant, & numero 6. & 17.

X 5

2 Procu-

- 2 Procuratoris confessio reuocatur.
- 3 Confessio procuratoris in tribus differt à confessione principalis.
- 4 Confessio procuratoris plurimum differt à confessione principalis, fallit tamen.
- 5 Procurator an possit positiones reuocare, etiam de errore non doceat.
- 6 Positio reuocari non potest, si est probata, vti rata fall. vt num. 20.
- 7 Procuratores cauti contra positiones protestantur, & quomodo.
- 8 Procuratores antequam petant in causa pronunciari, omnes errores reuocare solent, vt num. 21.
- 9 Confessio iudicialis vim sententiae habet.
- 10 Sententia ex inualido processu sustinetur si facta confessione.
- 11 Confessio quando prauiudicet.
- 12 Confessio iudicialis notorium inducit, limitamen, & ampliatur.
- 13 Confessio aduersarij non praeiudicat, quando pugnat de titulo beneficii.
- 14 Confessio erronea reuocatur, fall. tamen pluribus modis.
- 15 Confessio, an possit pro parte acceptari, & pro parte non.
- 16 Confessio tanquam erronea non solum ab eo, qui errauit sed etiam ab eius herede reuocari potest.
- 17 Confessio facta in positionibus, & in libello, regulariter non reuocatur.
- 18 Confessio procuratoris domino prauiudicat.

- 19 Confessio aduocati quando noceat.
 20 Confessio etiam iurata reuocaretur, errore probato.
 21 Confessiones veluti erronee post conclusionem in causa reuocari non possunt.
 22 Confessiones persuasum aduersarij extorta, etiam post sententiam reuocari possunt.

Positionibus datis & responsionibus quandoque euenit, ut respondentem aliquid respondisse, vel ponentem aliquid posuisse poeniteat, ex quo aliqua confessio resultet parti praeiudicialis, *a* quae quando, quantum, & qualiter late docet Specul. tit. de confess. §. 1. per totum, & Aegid. conclu. 691. confessio de confessis cum pluribus sequen. poteris, ubi opus erit, vel lubeat, eo recurrere, & à te ipso videre. Huic * praeiudicio indulget lex reuocationis remedium, ut videlicet pars, quae positiones dedit, illas reuocare valeat, quandoque ante sententiam cum temperamento tamen, *b* si confessio erronea sit, *l.* de ætate, §. qui iusto, & §. fin. ff. de interrog. actio. *l.* non fatetur, ff. de confessis, *l.* error, C. de iuris & fact. ignoran. cap. fin. extra de confessis, quo casu is, qui errorē allegat, is de illo docere debet, *l.* ei qui, ff. de probatio. c. secus verò, si confessio non per errorem, sed ex certa scientia facta fuerit, non admitteret enim lex hoc casu reuocationem, *l.* quidā in iure, ff. de donat. *l.* Iulianus, ff. de confess. *l.* qui Stichū eo. ti. Idē si post sententiam vellet reuocare, nō admitteret enim lex reuocationem, *d.* *l.* error, C. de iuris & fact. igno. nisi talis error probaretur, qui omnē culpam

pam

pam etiam minimam excluderetur, & tunc quæ
non nisi via extraordinaria restitutionis in ius
gru ex clausula generali, si qua mihi iusta causa
videretur, l. de ætate, §. nec causa, l. cum fidei
missum, ff. de interroga. actio, quæ tamen in
liges, si modò error, qui allegatur & probatur
error facti, & nò iuris, quia error iuris iudicium
est præiudicat, l. error, C. de iur. & fact. ignor.
& prætextu eius non reuocatur confessio pro-
pria, l. 2. ff. de confess. licet non desint, qui contra-
riam sententiam sequuti fuerint, ista tamè com-
munis est, Aegid. d. decis. 695.

d
1

Sed & quæ de reuocatione confessionis supra
diximus, de iure procedunt d. etiam si * confes-
sio per procuratorem facta esset, præiudicat
nim domino, si non reuocetur, & reuocatio non
admittitur, nisi dominus doceat rem aliter
habere, & sic de errore, l. certum, §. sed an ipse,
ff. de confess. Abb. in cap. 1. vt lite contesta. in ter-
tio membro, Felinus ibidem colum. 9. num. 14.
vers. circa tertium membrum, Spec. titu. de con-
fess. §. fin. numero 2. versic. si verò sit per pro-
curatorem, Aegid. conclu. 695. factum de confess.
procur. quod tamen intelliges, si modò nò fuisset
voluntaria & spontanea procuratoris con-
fessio, vtpotè, quòd si vltro obtulisset confite-
do, vel aliàs de dolo suspecta esset confessio,
Aegid. d. decis. 695. ibi dixi autem voluntaria
Felin. dict. c. 1. de confess. colum. 9. num. 15. ver-
ficul. prima declaratio, addo * quòd confessio
procuratoris de iure in tribus differt à confes-
sione principalis. Primum est, quòd confessio
propria prætextu erroris iuris, non reuocatur l.
2. ff. de confessis, secus verò in confessione pro-
curatoris

3

eratoris. Cyn. in l. 1. C. de confessis, But. & Abb.
 in dict. capit. 1. vt lite contesta. Secundum, quod
 confessio propria impedit appellationem, & fa-
 cit quem pro iudicato haberi, l. 1. de confessis, 2.
 questio. 7. biduum, secus in confessione procu-
 ratoris, Felin. ibidem. Tertium est, quod confes-
 sio propria nocet, in alia causa, non sic procura-
 toris, Specu. de confessis. §. videndum, vers. nun-
 quid, Butr. & Abb. ac Felin. dict. c. 1. de confess.
 dict. colum. 9. numero 18. vers. sic. Quarta decla-
 ratio, ideo * de iure communi plurimum inter-
 est, quod confessio sit facta per procuratorē, vel
 per principalem, qua in re tu aduerres, quia ple-
 runque confessio procuratoris efficitur princi-
 palis & propria, utpotē, si principalis mandatū
 habeat ad sic respondendum Aegid. d. decis. 965.
 factum de confess. procura. vers. dixi ex manda-
 to domini præcedente, Felin. dict. c. 1. vt lite con-
 test. col. antepe. numer. 16. idem si subsequeretur
 ratihabitio, quæ mandato comparatur, Aegid.
 ibidem vers. dixi, vel eius ratihabitionē, quam
 intelligemus etiam de tacita, utpotē, quod pro-
 curator sic respondisset, & principalis sciisset,
 & passus esset, Rot. decis. 373. in antiq. nota, quod
 vbi procura. de confess.

Quæ etsi de iure vera sint, ex benignitate ta-
 men patrum mos inoleuit in Palatio, vt * si per
 procuratorē datae sint positiones, reuocari pos-
 sint etiam per procuratorem, non aliàs docto de
 errore, idque etiam si cum eius iuramento datae
 essent materiae, si modò causa beneficialis, ma-
 trimonialis, vel aliàs talis, in qua animæ peri-
 culum verteretur, quo casu admitti consuevit, &
 confessionis reuocatio, & materia contraria pri-
 ma

ma saltim cum iuramento super errore, in
 sis verò prophanis, idem, dummodo positiones
 non fuerint specificatae medio iuramento, quod
 isto casu non admitteretur procurator volens
 reuocare, vel contrarias materias dare, ad notam
 in cap. cum in positionibus de confess. libro 1.
 Rota decis. 260. in nota. procurator, de procura-
 & de articu. et si procurator ad reuocandam con-
 fessionem, ut supra admitteretur, non aliter do-
 cto de errore, ergo multò magis ad illius reuo-
 cationem admitteretur principalis, secundum
 Felin. in d. c. ut lite non contestata. colum. ante
 numero 16. versicul. non reperij. Sed quid se-
 quabimur in confessione propria principalis, præ-
 dicta enim decis. de confessione tantum pro-
 curatoris loquitur, in cuius reuocatione proce-
 runt domini faciliores se reddere ea ratione,
 quòd plerunque procuratores Roman. Curia
 tanquam malè informati propter causas, quod
 ut plurimum ex longinquis partibus veniunt,
 faciunt istas positiones & confessiones, quæ
 tio in persona principalis cessare videretur, in
 fortè, quod attinet ad confessionem principalis,
 in iuris dispositione remanebimus, ut non reuo-
 cet, nisi docto de errore, per supra dicta, Aegid.
 attestatur idem seruari in palatio etiam in reuo-
 catione confessionis propria, ut admittatur vo-
 lens reuocare etiam non docto de errore, lo-
 quens de confessione principalis, & non pro-
 curatoris, imò, quia (ut supra diximus) reuocatio
 de iure admittitur ante sententiam ductam
 Aegid. attestatur vsum palatij interpretatum
 fuisse, illa verba. i. ante sententiam, vel alias re-
 iudicatam, conclusi. 693. erronea confessio de
 confes.

confessis in finalibus verbis, qui tamen Pala-
tij vltus duas recipit sectiones. Prima est, vt non
procedat, vbi * positio, de cuius reuocatione a-
geretur, esset iam probata in actis, repelleretur
enim in hoc casu volens reuocare, quasi calum-
niosè ageret. Alexand. in l. prima, §. si quis sim-
pliciter, ff. de verborum obliga. colum. tertia in
fine, verb. e. Secunda sectio est, vt non proce-
dat, vt positio, vel aliàs confessio facta in caus-
sa prophana esset iurata. Rota d. decis. 260. in
no. procurator, de procur. & articul. in fin. quæ
licet loquatur in procuratore, multò magis idẽ
erit in principali, vbi vellet reuocare confessio-
nem propriam iurata, Felin. d. c. i. vt lite con-
testa. columna antepenult. Secus autem, vbi vel-
let reuocare confessionem procuratoris etiam
in alia instantia factam, Rota decisio. 505. not.
quòd positiones aliàs decisio 32. de testi. in
antiqu. qua ratione inoleuit protestationis
mos, vt cauti * procuratores soleant semper,
cùm ex aduerso positiones dentur, protestari,
vt desuper eis non recipiantur testes, f. nisi spe-
cificatis materijs medio iuramento, & quan-
do principalis adsit protestamur, quòd nisi per
principalem meo simpliciter specificentur, &
hoc vt non liceat postea reuocare, neque con-
trarias materias dare, vt suprà, quòd tamen in-
telligo, vt stante iuramento remaneamus in
terminis iuris communis, vt non admittatur
reuocatio, nisi cum temperamento, si iusta e-
roris causa subesset & probaretur, gloss. in cap.
fin. in verbo iusta de iureiurando, & docet
consil. Neapolita. decisio. 83. in causa anti-
qua, numero tertio, versicul. maximè etiam
confi.

considero. Cæterum, scies in hac specie reuocationis confessionis quod facilius sit admittenda reuocatio confessionis factæ in respondendo articulis, quam alia quæuis confessio, earumne, quod ex quo ad positionem partis videtur facta, quasi ad persuasionem aduersarij. Bart. in error. 1. colum. C. de iuris & facti ignoran. & in l. prima, ff. de eo, per quem fact. erit. vbi etiam Alexand. Belin. dict. cap. si, vt lite contestata, dict. colum. antepen. num. 15. scias tamen quod facilius, & propter facultatem sacri palatii in admittendo reuocationes huiusmodi solentur cauti procuratores, vbi causa fuerit in calculo ferenda sententiæ, antequam petant in causa pronunciari, reuocare omnes errores in genere, et per principalem, si eius copiam, vel mandatum ad hoc speciale habuerint, idque ea ratione, et tempore lata sententiæ reperiantur in actis confessiones non reuocata, quæ intentioni obiectis repugnent, & ita legens multa antiqua regenda à senioribus didici.

ANNOTATIONES.

- 1 Quæ quando. Confessio * iudicialis vim sententiæ habet, & præter præceptum de soluendo nihil expectat. Vbi omnes, C. de confess. cum confessus pro iudicio creditur. Rota decis. 425 fuit dubitatum, in no. l. sicut maior, quæ Ias. in 4. not. C. de repu. & ab st. hered. facit. Illud C. uatoris nostri Luc. cap. 19. De ore tuo te iudico seruam. Hac enim confessio, dicitur plenissima probatio, per Corn. consil. 224. & 261. libro 4. omneque probatio genus superat. Roman. consil. 391. & Ias. in l. Titia, numero 39 ff. de verbo obliga. & in l. licet imperator, numero 10. de leg. 1. vsque adeo, vt ex inualido processu si confessio extaret, sententia proferri possit. Lanfr. in cap. quoniam contra, in verbo Confessiones, de probat. Mars. consilio. 39. & 329. m.

329. vbi ¶ plures casus quando confessio præiudicet, enume-
ratos videbis, Gram. consilio 40 numero 30. & Afflict. de-
cis. 372. numero sexto cum sequent. Quod quidem sanè in-
telligendum erit, multis quæ modis temperandum, vt per Ca-
pic. decis. 189. Verùm Felin. in rubr. de probat. numero 2. Com. opi.
scriptum reliquit, & communibus suffragijs esse receptum
ait, quod confessio non est probatio, cui ad stipulatur Hippo-
ly. Mars. in rub. itidem de probat. numc. 74. quæ quidē com-
munis admodum suspecta mihi videtur. Et talis ¶ confessio
notorium inducit, per Afflict. decis. 176. & Gram. decis. 31.
numc. 8. & latius decis. 36. numero item 36 cum sequent.
Quod tamen intelligas in ciuilibus, vt facta conclusione in
caussa locum habeat, alias notorium ante à nequaquam in-
duceretur, vt voluerunt Gloss. & Imo in capit. significau-
runt, in verb. liquere, de appell. Felin. in cap. ex insinuatō-
ne, eod. titul. & Afflict. decis. 276. numero 4. de hac confes-
sione iudiciali Dec. legas in c. at si clerici, numero 17. vsque
ad numer. 44. de iudic. vbi cumulatissimè. qui ponit regu-
tamque vno modo ampliat, & decem limitat. Limita etiā,
vt per eundem Dec. in c. dilecto, numc. 3. de appell. quando
¶ agitur de titulo beneficii, nam tunc confessio aduersa-
rij agenti non prodest, sed titulum probare debet, sanè ta-
men hoc intelligas, vt per Boer. consil. 40. numero 73. &
DD. Rotæ decis. 44. de test. in antiqu. Nicolaus Antonius
Granatius.

Si confessio erronea.) Quod * confessio ob errorem
facta, regulariter reuocetur, videas affatim per Ias. traden-
tem regulam cum quinque limit. in l. error. numero 2. cum
sequen. & num. 29. c. de iur. & fact. ignor. & inter ceteras
ait, non posse confessionem reuocari, postquam ab aduersa-
rio ea fuerit acceptata, quod prouiduum etiam est ab Alexan.
consil. 90. libro primo, & latius à Mars. in praxi, §. postquam
num. 26. cum seq. Sed si à parte acceptata confessio non fue-
rit, ea veluti erronea reuocari potest, vt eò loci habetur, &
tradunt Docto. in l. vna, præsertim Salic. c. de confes. Curt.
consil. 78. & Felin. in cap. si cautio. de fide instrument. Re-
quirunturque etiam, vt præiudicet confessio, quod expressim
à parte

11

12

13

b
14

Com.opi.

à parte acceptetur. Ias in dict. l. error, nume. 3. qui hanc
 communem testatur. Necnon & Alciat. in rub. de veru.
 obligat. nume. tertio. Hinc post Alexand. consi. 20. lib. 3.
 Ias. dixit, quod confessio, vt noceat, necesse est testes, vel
 dicere illam parte presente factam fuisse, sed etiam ex
 12 acceptante, idem, ut voluit in l. qui Roma. §. cohered.
 numer. 3. ff. de verb. obligat. & in l. postquam liti numer. 2.
 C. de pact. & traditur per Beliran. consi. 291. & 272. nu. 1.
 lib. 3. & Paris consil. 34. numer. 29. lib. 1. Dec. tamen in l.
 postquam liti & in c. at si clerici, nume. 37. de indi. huius
 nioni aduersatur, vt acceptare ipsam confessionem expre
 opus sit minimè, ea ferme ratione, quia acceptare presu
 præsuntur confessionem in sui fauorem tendentem, vt
 dem Alex. secum pugnantibus visum fuit in l. 3. C. de repud. bo
 red cui consentit. Maran. in praxi, in 6. par. §. acti. numer. 2.
 affirmans hanc opinionem frequentiore calculo ab interpe
 tibus receptam esse, quam & in iudicijs sepe numero con
 matam vidi, quanquam communior veriorque idem
 Alcia sibi ipsi contradicens testatur in tract. præs. reg.
 præs. 21. num. 6 & 10. & Cotta in Memo. in ver. consil.
 fio. 2. Et si cauti procuratores fauorabiles confessiones ex
 pressè acceptent. Quæ quidem parte presente emanata plenè
 probant, vt superiores auctoritates concludunt. Secus vero
 si confessio parte absente fieret, tunc etenim semiplenè
 tùm probationem induceret, Doct. in l. admonendi. ff. de iu
 re iur. Pan. Castr. consi. 79. lib. 2. Quod tamen cum tempera
 mento intelligas, nisi absentis nomine confessio ab aliquo
 acceptata fuisset. Nam hoc casu plenè probaret, vt Accurs.
 & Paul. Castr. voluere in l. tale pactum, in princ. ff. de pact.
 quibus prætitato loco se Maran. subscribit, nu. 18. Animadu
 uertendum tamen erit, quod confessio, cum acceptam,
 non potest pro parte approbati, & in parte respui, nam circa
 eundem actum non admittitur diuisio, cum in omni propo
 materia totum approbati, aut reprobari debet, l. neminem,
 ff. de leg. 2. Rota decis. 408 fuit dubitatum & questum,
 in fin. in no. Alexand. consi. 80. column. 2. vers. posset lib. 7.
 Soc. consil. 125. non insistendo. column. 2. vers. pro certo, li
 bro 3. Bart. in l. Aurelium. §. vlt. ff. de libe. leg. Abb. in cap. 1.
 de post.

de post. pralat. ubi tamen limitat, cum videas, & Ias. qui non vno in loco hoc prodidit, ut in l. si quidam, num. 2. c. de transf. & ibi quid si quispiam confitetur cum taxativa tantum, & in l. contra iuris, §. si filius, numero 12. ff. de pact. & in l. Pomponius, §. cum qui adminiculi, numero 11. cum sequen. ff. de acquir. poss. Quae de re videas, quae in sequentis libri cap. 1. sub litera F. adnotauimus. Ceterum, statim (errore etiam non docto) posse confessionem reuocari docuit Ias. in dist. l. error, numero 9. cuius affecta est Tiraquell. multa tumulans in tract. de utroque retract. in retract. conuen. §. 1. in gloss. §. numero. 15. Quod sanè erit intelligendum, nisi in scriptis confessio redacta fuisset, nam tunc errorem probari oportet, auctoribus Alexand. cons. 92. col. vlt. lib. 5. & cons. 87. eo. Alciato in de prae. sumpt. prae. 21. nu. 3. Rui. consi. 5. nu. 15. lib. 4. & Tiraq. eo quem citauimus loco nume. 14. atque Ias. ubi suprà. Item & hac facti specie error probandus est, nec confestim confessionem reuocare sufficeret, quotiescunque confessio ab aduersario acceptata fuisset, ut per Rom. Aret. & Alcia in l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. oblig. Alexan. & Ias. in l. quicquid astringenda, eo. tit. Mars. sing. 315. acceptatio & Tiraqu. alleg. loco, nume. 5. cum seq. Quae quidem & confessio velut erronea nedum ab errante, sed etiam ab herede reuocari potest, ut testis est Ias. in l. non idcirco, c. de iur. & fact. igno. & in l. cum testamentum, nu. 4. eo. tit. & iterum in l. si quis, §. si quis plures, nu. 6. de leg. 1a. Et vsq; adeò verum est, erroneam confessionem reuocari posse ut etiam si geminata sit hucusq; reuocari queat, Gram. voto §. 9. & 10. & cons. 69. Ias. dist. l. error, nu. 29. Et si non desint, qui diuersam opinionem suscipiant, ut latè Ias. ipse ostendit in l. vna nu. 7. & de err. calc. attamen posse reuocari communibus suffragijs receptum est, eodem Ias. attestante in ibi nu. 9. Quae de re videbis apud Mars. in l. 1. §. vlt. ff. de quæsti. Sed hoc vnum in materia silentio inuoluere minimè duxi, quòd confessio pretextu erroris haud reuocatur, quando post datum terminum ad deliberandum emanauit, ea quippe ratione, quia deliberata praesumitur. Gloss. 2. in fin. in c. ex literis, de diuor. quam cõmendans Abb. in capitolim ex literis, de rescrip.

de rescript. Rom. sing. 108. & Ias. in l. serui electione, cum
29. de leg. 1. & in d. l. vna. num. 9. C. de err. Calc. Nicolaus
Ant. Grauatius.

c
17 Secus verò.) Confessio, * que in positionibus non obli-
vorem fit, non reuocatur, ad instar confessionis, quæ per lib-
lum inducitur, l. cum precum, vbi Bald. C. de libe. can. 1. &
in l. si quis in conscribendo, nu. 10. C. de pact. Verum te al-
monitum esse velim, locum habere, quando positiones in iu-
dicio presentate fuere, & à iudice admisse, alias reuocari
eas posse Bald. censuit in l. generaliter, § sed iuramento, co-
lum. 1. versi. nota super. C. de reb. cred. & not. in copiam
contingat, de offi. deleg. refert & approbat Maran. in praxi,
in 6. par. in 5. actu, num. 8. Nico. Ant. Graua.

d
18 Etiam si confessio.) Quod * procuratoris confessio
domino præiudicet, testatur Afflict. decis. 148. num. 3. in
talem confessionem (re tamen non integra) ipsimet etiam
procuratori nocere, affirmat. Qua de re Ias. legas. consil. 47.
lib. 1. & omnino Aegid. decis. 95. atque Tiraquell. de reuoc.
que tract. in retrac. conuen. § 1. in gloss. 5. numer. 13. confes.

19 **Com. opi.** quen. Vbi quòq; quando * aduocati confessio noceat, & quod
statim reuocari potest, vt per Fulg. & Pau. Cast. in l. vlt. C.
de err. aduoc. Intelligas tamen procuratoris confessionem do-
mino obesse, in eodem iudicio, secus verò in alio secundum
communem Docto. sententiam, quam citat Abb. in c. per in-
quisitionem, de elect. Cæterum, procuratoris confessio à do-
mino reuocari potest, etiam si in articulari cum iuramento fa-
cta fuisset. Rot. decis. 9. de procur. in no. & Felinus tradit in
cap. primò, numero 28. cum pluribus sequen. vt lite pend. &
pud quem hanc videbis materiam luculenter enucleatam.
Nicol. Anton. Grauat.

c
20 Secunda.) Intellige nisi de errore probaretur, quæ
suetiam iurata * confessio reuocari potest, nam qui errat,
periurus non est, 22. q. 2. c. homines, & c. quanto de iur. iur.
& traditur per But. in c. vl. de confes. Soc. consil. 97. in pre-
fati

senti lib. 4. Ias. in l. nu. 9. C. de err. calc. & in l. error. nu. 30. C. de iur. & fact. igno. Dec. in c. cum venerabilis, nu. 18. de excep. Afflict. decis. 83. num. 3. & Gram. in d. not. 5. 7. & 10. & consi. 69. Nic. Anto Graua,

Nisi specificatis.) Huc spectat, quod supra cap. 14. sub litera A. scripsimus.

Solent cauti.) Hoc tamen intelligas, quotiescunque confessiones, * veluti erronee ante conclusionem in causa reuocantur, nam postea nequaquam eas reuocare permittitur, veluti Bart. alijque explicant, in d. l. error, idemq; Bar. in l. non fatetur, column. 3. ff. de conf. Bal. in l. 1. column. 2. C. ne ex del. def. Arch. & Ioan. And. in nouell. in c. 2. de rest. in integ. & Afflict. decis. 44. nu. 2. Verum * cum temperamento intelligendum hoc erit, nisi confessiones persuasum aduersarij facte fuissent, tunc etenim post sententiam quoque reuocari possunt, vt Bar. citatis in locis adnotauit, quae confestatur Ias. in l. 1. numero 2. ff. de cond. indeb. & traditur per Bal. in l. de tutela, column. 2. versi. 2. opp. C. de in integ. rest. Nicol. Anton. Grauatius.

De responsionibus rei ad positiones actoris, deq;
interrogatorijs ac exceptionibus
eiusdem.

C A P. V L T.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes tribus interrogationum speciebus interro-
gari solent.
- 2 Odiosa restringenda sunt.
- 3 Obiectus specificari debent, & nu. 18.
- 4 Exceptio non specificata repellitur.
- 5 Obiectus praestans, an audiatursi de titulo non
doceat.

X 3

6 Pos-

- 6 Possessor etiam iniustus defendi debet in sua possessione, donec constet de meliori iure alterius & num. 22. 23
- 7 Obiectus an in quacunque parte iudicij trahi possint, & numero sequen. 25
- 8 Tertius quando obiectus dare possit. 26
- 9 Tertius admittitur in causa, in statu, quotiens requiritur, & num. 24. 27
- 10 Practica illa communis excipiendi generalis, quem effectum operetur, & num. 13. 28
- 11 Obiectus si specificati clarè non fuerint, an possint declarari. 29
- 12 Obiectus si quis ignorauerit, an post terminum eos dare admittendus sit, & an super ignorantia suo stet iuramento. 31
- 14 Obiectus etiam in secunda instantia dari possunt. 32
- 15 Rescripto si neutri, quando obijci possit. 33
- 16 Interrogatoria, qualiter, quòtue modis fiant. 34
- 17 Exceptionum peremptoriarum, & dilatoriarum differentia de earumque effectu, remissionem. 35
- 18 Testes quando repulsantur, eorum defectus, non in genere exprimi debent puta, sum fures, spuri, adulteri, & huiusmodi, sed in specie. 36
- 19 Dies quando est de substantia, debet fieri specialis mentio.
- 20 Libellus generalis & obscurus, parte non opponente, procedit in summarijs.
- 21 Actione carens, à limine iudicij repellendus est.
- 22 Possessione sua nemo absq; causae cognitione privandus.

uandus est, etiamsi esset prado, aut intrusus.

23 Dilationes in materia repulse contra testes, non absque magna causa cognitione conceduntur.

25 Tertius sciens litem, & se non opponens, prau- dicat sibi.

26 Tertius non impedit exequutionem sententia, si illi de indemnitate caueatur.

27 Probatio in promptu quando dicatur, arbitrio iudicis committitur.

28 Testes veniunt instrumentorum appellatione.

29 Presumptio iuris liquidissima est probatio.

31 Ignorantia non presumitur, cum res palam inno- tescat.

31 Ignorantia solo iuramento probatur, admittitur tamen probatio in contrarium.

32 Repulsa testium in causa appellationis, an di- mittatur.

33 Repulsa, est defensio.

34 Repulsa in causa attentatorum admittitur.

35 Repulsa facta conclusione non conceditur.

36 Repulsa in causis summarijs an concedenda.

EX diuerso, si tu partes rei sustinebis, mu- nus tuum erit intentionem actoris opti- mè scrutari, & quod ad responsiones po- sitionum attinet, quantum salua conscientia, po- teris nihil de actoris intentione concedere, qua- rum responsionum formulam, apud vulgare Formularium procuratorum Roman. Curia- habes, non repeto, amplius & articulos di- uersa partis diligenter considerabis in om- ni capite & primò interrogatorijs in exami- ne fiendis, & exinde exceptionibus studebis

pro viribus actoris intentione extenuare, pro
 reo incumbit, 4. quaestio. 4. cap. 1. In quo^o genus
 extenuandi intentionem actoris per viam in-
 terrogationum, a solemus testes tribus interro-
 gationum speciebus interrogare, nempe quibus
 vel factum, quod ex aduerso articulatur rati-
 one alicuius qualitatis, temporis, loci, alioquin
 spectu alteratur, diminuitur, vel alias mutatur
 eius effectus, ita, ut alleganti non profit, vel qui-
 bus ratione personae, vel denique ratione dicti
 ipsius testis collitur de fide sua in totum, vel in
 partem, quod si exceptionibus quoque actoris in-
 tentionem extenuare volueris, b utique triplici
 exceptionum specie pro rei defensione vi solemus,
 de peremptorijs loquor, & alias praemissis,
 nempe, qua scilicet ratione personae actoris,
 vel ratione defectus in titulo eiusdem, vel
 denique ratione melioris iuris ipsius rei actoris
 intentione euacuamus atque elidimus. Pro quibus
 agendis formulas supra citato vulgaris formularij
 libello habere licebit, materiam vero tribuet tibi
 legalis potius suppellectilis, quam longa fori versatio.

Quarum exceptionum si ultimam specie respiciamus, hae exceptiones, tamen si principaliter
 ex eis inferetur, ius alteri parti non competet,
 cum tamen tendant ad purificandum, vel alius
 instruendum ius & titulum ipsius excipientis,
 passim admitti solent, prout supra de articulis
 actoris docuimus; sed reliquae duae species cum
 per similes exceptiones non doceantur, neque
 principaliter, neque in consequentiam de aliquo iure
 excipientis, sed de non iure alterius partis,
 dicimus eas esse de materia obiecti.

iectiua, & cū videatur quis simili materia
 foris potius personam, ac titulum arguere, &
 defectus opponere, quā de iure suo dare, con-
 suevit sacrum Palatium in similibus difficilio-
 ris esse admissiois, ea ratione, quod materia o-
 diosa videatur, in qua * non est laxanda, sed po-
 tius restringenda licentia, argum. cap. 12. quæst. 3.
 cap. si quis episcopus criminationes, 7. qu. 8. quis
 crimen, & l. sciant de accus. Et prima difficultas
 sacri Palatii est in hoc genere, vt non requiratur
 producente specificationem, de qua in l. libello-
 rum, ff. de accus. canonizata in 2. q. 3. in Rota deci.
 86. in no. fuit dubitatum de libell. oblat. & iniu-
 rijs in princip. & hoc * quia de iure expressum
 est, similem specificationem in obiectibus neces-
 sariam esse, etiam in beneficii causa, in cap. vt
 circa de electio. libro 6. & in clemen. constitui-
 onem eodem titu. Innocen. in c. cū venisset de
 in integrum restit. Rot. decis. 606. in antiq. Dic,
 quod stylus sacri Palatii de materia obiectiua.
 Et propterea nisi similis materia sit, vt supra be-
 nē specificata, non consuevit admitti in palatio.
 Rota decis. 648. in antiqu. sciendum de articulis,
 & 780. etiam in antiqu. sciendum de articulis ob-
 iectis. Aegid. conclu. 445. si contra de proba. &
 conclu. 562. conclusio de excep. & quod ad tem-
 poris expressionem attinet, in hoc dissidet speci-
 ficatio nostra ab ea, de qua in d. l. libellorū, quod
 satis erit exprimere mensem & annum, & non
 cogere specificare diem, d nisi fortē essemus in
 casu, in quo dies esset de substantia. Nic. Milis in
 verbo articuli, numero sexto. Quæ * tamen om-
 nia intelligas, & quæ supra diximus, similes ma-
 terias male specificatas non admitti, e videlicet

Y 5

parte

parte opponente, quoniam etsi materia alia bona, spectat tamen ad partem allegare, quod non sint bene specificatae, & non tenetur id à se supplere, parte non accipiente, etiam absens sit, dum tamen contumax esset, nisi fore specificatio esset valde necessaria, & magni effectus in materia subiecta. Aegid. conclusio 411. si contra de excep. Amplius intelligas, etsi materia, quae daretur obiecta, esset iam probata. Rot. decisione 780. in antiqu. sciendum de articulis obiectiuis, imò non solum si plenè probata esset, sed etiam semiplenè tantum, ut potè, per unum testem, quasi tunc omnis calumniae suspicio esset. Aegid. conclusio. 452. si mandatur de prebatio. cuius argument. idem dicendum esset, ubi quis alijs modis suspicionem calumniae duceret.

- 5 Secunda * difficultas est, ut non audiat qui volens dare obiectus, nisi prius de titulo, vel aliàs de iure suo docuerit, argumento notatorum per Innoc. in c. cum Barto. de re iudicata, quod quidem non solet quis audiri, nisi sua iura fit, ad nota. per eundem Inno. in c. super his, verbo excludatur, de accus. & est gloss. ordinaria in c. prius electionem de concess. prebend. Aegid. conclus. 383. non possessor de exceptio. & in proposito consuevit Palatium admittere pro sufficienti interesse ad finem dandi obiectus, si is, qui daret illos, possessor esset, audiretur enim volens possessor dare obiectus absque eo, quod de alio iure suo doceret. Rot. decis. 478. no. an reus de exceptio. obiect. in antiqu. & decisio. 70. nota, quod ubi constat de re iudica. in antiqu. & 2. in antiquioribus, Bisignet. Cassad. decis. 2. de exceptio.

in fin. g. Idque * ea ratione, quod inter sit possessoris etiam ius non habentis non amoueri à possessione beneficij, donec constet de meliori iure alterius. Rota d. decis. 70. in antiq. & satis est reo vincere ob non ius actoris etiam si per eius confessionem, vel aliàs constaret de non iure suo, arg. l. fin. C. de rei vend. & notatorum per Compstel. in cap. mandatis de rescrip. Cuius rei ratio est, quia melius est, quod possessor iniuste remaneat in sua possessione, quamvis iniusta, vel vitiosa, quàm dare alteri vitiosum ingressum de nouo, præsertim, quia si possessor erit iniustus, subest suo ordinario, qui poterit pro officio suo illum à possessione amouere, cap. ordinarijs de offic. ordina. libr. 6. Ioan. Mo. in c. vt circa, de electio. eod. libr. verbo inter dictam, Rota dict. decisione 418. in antiq. no. An reus de excep. obiectiuis.

Tertia h denique difficultas est, vt * non passim in quacunque iudicij parte admitti soleat hæc materia obiectiua, veluti de simplici supra docuimus, idque eadem fermè ratione superius allegata, quod veluti concernens defectum tituli, vel personæ aduersarij, & non ius dantis, visa fuerit odiosa, & propterea arcenda eius probatio, l. quidam, ff. de lib. & posthum. cap. pene. d. r. de pen. Specu. tit. de exceptio. §. 3. incip. Dicto de dilatorijs, nu. 9. vers. & nota, quod si contra excipientem, ibi, & hæc repulsio præcipuè locum habet contra exceptiones criminum vel defectuum. Quamobrem vsu receptum est in sacro Palatio, vt in quauis causa spirituali, vel prophana similis materia non admittatur, nisi infra terminum datum ad articulandum. Rot. decis. 708.

Nota,

Nota, quòd si in aliqua caussa de arti. 606. Dicitur quòd stylus, de materia obiecti. 419. Not. Anul. reus de excep. 424. Not. quòd si prima instantia de excep. obiecti. omnibus in antiq.

- 8 Quòd procedit, & seruatur non solum in
qui à principio in caussa fuisset, sed etiam
tertio veniente ad caussam, ex clausula generali, omnesque alios, &c. post similem terminum
exclusiuum seruatum, in quo licet videretur
ma facie, quòd posset dare obiectus post dictum
terminum, qui non deberet excludere eum, cui
non fuit præfixus, & qui non fuit in caussa, nec
potuit prius dare, & propterea sine culpa non de
beret excludi, c. cognoscentes, de consti. Nihilominus non consuevit Palatium ipsum admitti
re volentem post dictum terminum dare ob
iectus, i. ex quo * admissio tertij solet fieri ad statum
quo reperit caussam, & sic debet admitti ad statum
causæ cum suis qualitatibus, i. eum qui, &
de iureiur. Cassa. decis. I. de excep.

- 10 Amplius seruatum est etiam, vbi similem
tertiæ datæ essent verbo infra terminum, quocirca
su non inseruiret communis practica excipien
di generalia infra terminum, neque * operari
tur effectum præseruatiuum solitum per similem
excipiendi modum operari, quòd propter om
nes exceptiones sic in genere, licet verbo infra
terminum datas, præseruaretur excipienti facul
tas illas dandi etiam post terminum per not. per
Bald. in c. 1. in princi. extra de fide instru. per Pe
lin. in cap. licet caussa, colum. 13. de proba. Mar
sing. 13.

- 11 Idem * quoque seruari consuevit, si datæ
fuit

sent materiæ etiam facto, & realiter infra terminum, velletque is, qui dedit, nihil de nouo dare, sed aliquid de contentis in materijs datis in termino duntaxat declarare, non admitteretur enim similis declaratio post terminum, & dilatio, quæ de stylo Palatij pro termino substantiali seruari solet, ad declarandum, prout supra suo loco docuimus non daretur, & data non inferuit, respectu similis materiæ, & ad effectum illam declarandi, ad no. in cap. in generali, §. si per Ioã. Mo. de re iu. lib. 8. Rota decis. 262. in antiq. nota, quod si in prima instantia de except. obiectio. & 426. in eisdem, not. quod si in prima instantia, eod. titu. & licet ille, qui declarat nihil de nouo faciat, sed quod factum est, tantum dilucidet, l. hæres palam, ff. de testa. cum nota. Nihilominus in ista materia, utpote odiosa, voluerunt Patres imputari parti, quæ à principio debuit præuidere, & clarius excipere. Cota decis. 64. in antiq. Nota, quod in articulis, de articu.

Mitigaretur tamen iste rigor, & admitteretur post terminum ad articulandum tam declaratio ad materias prius datas, quam ipsæ materiæ, si tunc de nouo darentur, ubicunque calumniæ suspicio cessaret, & summoneri posset, prout in plerisque casibus seruatum esse comperio, utpote, si materia, quæ daretur, vel quam declarare quis vellet, reperiretur iam probata, argumento notatorum per Rotam decis. 780. in antiq. sciendum de arti. obiecti. & decis. 648. in eisdem sciendum de articu.

Idem si non plenè probata esset, sed semiplenè tantum per vnum testem, Aegid. concl. 452. si mandatur de probatio. idem si probatio similis

mate-

materiae esset in promptu. Aegid. conclusio.

Quod si 5. de exceptio. quæ licet loquatur de proba-

- k** ratione generalis sit, & non secus dicerem, si peti-
tio, quæ in promptu esset, consisteret etiam in
testibus, vel alia probationis specie, quo exemplo
idem opinor dicendum, si materia, quæ daretur
i haberet præsumptionem iuris pro se, / Summe-
ueret enim similis præsumptio calumnie /
suspicionem, prout alibi similis præsumptio iuris
pro assertionem prælati, quæ aliàs non probaretur
in præiudicium suæ ecclesiæ, (ea ratione, quod
assertio suspicaretur facta ad effectum fraudan-
di ecclesiam) faceret similem suspicionem contra
re, & assertionem probare, etiam in Ecclesiæ præ-
iudicium ad nota. per Curt. Iun. in tracta. in
feudorum, prima parte principali car. 6. quod
numer. 15. allegat. c. si diligenti, & Abb. ibi. 3. no-
tab. de præscript.

- 12** Quæ * ratione, idem quoque seruatum est, /
bicunque is, qui daret obiectus iustam tarditatem
suæ causam haberet, utpote, si terminum huius-
modi notitia similis obiectus ei superuenisset,
ad l. de ætate, §. ex causa, ff. de interrogatio. c.
pastoralis de exceptio. ad stipulatur, c. in fine
de offi. deleg. & c. ut circa, in verbo nisi aliquid
de electio, in 6. Aegid. conclusio. 562 conclusio. quod
P. ibi de tertio vero, Cassa. decis. 1. de exceptio. in
m princ. m & cum ignorantia potius præsumatur,
quàm scientia, l. verius, ff. de proba. videtur ibi
voluisse Aegid. pro verificatione ignorantie co-
stari simplici allegantis assertioni neque cum
n probationis onere grauandum esse, sed in iur-
amento potius suo in hoc stari debere, veluti in

re, quæ in animo consistat, donec aliunde scientia comprobari non potest. Idem etiam si quis vellet dare obiectus contra titulum, & gratiam post terminum huiusmodi ex aduerso productos, admitteret enim tunc eum cum ea ratione sacrum Palatium, quod si iste titulus, vel gratia non fuerunt ante terminum producti, non potuit altera pars diuinare, neque præuidere exceptionem contra hactenus ignotam actionem, idque & iam si non solum terminus ad articulandum, verum etiam alij omnes seruati reperientur. *Cassa. decis. 1. de excep. nu. 2.* quo exemplo. idem opinor dicendum in eo, qui vellet dare obiectus contra personam tertij, qui non venisset ad causam, nisi post dictum terminum ad articulandum. Militat enim excusationis ratio præcedenti æquipollens, verum hæc facultas dandi obiectus, etiam post terminum in præscriptis casibus, vel alijs, vbi eadem excusationis causa militet, non consuevit longius laxari, sed eadem ordij ratione arctari, si modò volens obijcere, id in continenti faciat, & si contra gratiam, vt supra post terminum productam velit dare obiectus, obijciat in termino ad dicendum contra, post quæ non audiretur amplius. *Cassa. decis. 1. de except. nu. 1. & 3.* Et quod suprâ diximus, obijcias in termino, intelligas specificè, nam * communis practica excipiendi generalia, contra, præseruatiua facultatis specificandi exceptiones nobis competentes in quacunque parte iudicij operatur in exceptionibus, quæ sunt de iure dantis, quæ sic non specificatæ dari possunt, secus autem videtur dicendum in istis exceptionibus obiectiuis, quæ non sunt de iure dantis, & in quibus requiritur

tur specificatio, de qua in d. l. libellorum de iu. cu. per supradicta, saltem in his, quæ sic non specificata non admitterentur etiam parte non ponente, (prout supra docuimus) concessimus nunc, quod in alijs, parte non contradicente, inmissilibus, practica dicendi generalia conferret effectum suum præservatiuum.

Generaliter verò usu receptum est, ut ei qui obstante sibi termino ad articulandum excludendo similis facultatis obijciendi, vel obiectum declarandi non valuit in vna instantia obiectare, vel datos declarare, id sibi liceat, in sequenti instantia usque ad tertiam instantiam, quæ terminari & dilationes, quæ dantur in vna instantia tanquam ordinatoria illius instantiæ non extendunt, ad sequiores instantiæ, & ista ratio de more sacri Palatii est, quod omnis instantia habet suas dictiones, & terminos, imò ijdem termini de nouo dantur, prout supra suo loco vidisti, & hoc, ut quis in causa appellationis possit non probata probare, & non allegata allegare, & quam facultatem admittit Palatium etiam in istis materijs obiectiuis tametsi odiosis. Nota decis. 419. in antiq. nota, an reus de exceptio. Notis in verbo Articuli, numero quarto allegat. per hanc, C. de tempo. appell. allegat. consil. 80. man. de quo ibi per eum; quod etiam seruatur est in obiectibus, vel eorum declarationibus præcedenti instantia propter lapsum termini pulsæ, nam repulsio non est reprobatio causæ cognita facta, argu. l. non videtur, §. si rationem ff. de compensatio. & repulsio fuit ab illa instantia tantum. Rota decis. 420. & 426. ambabus instantibus. Nota, quod si in prima instantia

exceptio, obiect. & ambobus in antiqu. vbi licet
similis facultas admittatur in sequioribus instā-
tijs, restringitur tamen infra terminum ad arti-
culandum de nouo in dictis instantijs dandum,
& (vt opinor) reciperet omnes ampliationes, &
limitationes, quas suprà docuimus.

Sed dices, si vis exclusiua istius facultatis dan-
di obiectus, vel datos declarandi à lapsu termi-
ni ad articulandum prouenit, ista materia raro,
vel nunquam practicabitur, ex quo inoleuit ab-
usus, vt termini nunquam sub sua die, neque a-
lijs rectè, sed nulliter seruentur sub spe habitu-
re sanationis per reiterationem in vim extraua-
gantis Inno. 6. de facultatibus Auditorum suprà
sæpius citatæ, vel specialis commissionis passim
dari solitæ, & quod nullum est, nullum præstare
posset impedimentum, & quod debeamus intel-
ligere de termino ritè & rectè seruato, docet
Cassa. d. decis. t. de exceptio. in prin. Quamob-
rem non desunt procuratores in Roma. Cur. et-
iam famosi, qui non solum non nouerunt casus,
quibus similis materia, vel eius declaratio ad-
mitteretur, vel repelleretur, verum nescirent eam
ab alijs materijs discernere; licet antiquiores Pa-
tres in illis dignoscendis plurimum insudarent,
prout nobis plures decisiones suprà sæpius cita-
tæ indicant, & præsertim decis. 27. in not. fuit du-
bitatum, de positio. & exceptio. & propterea nō
est omnino negligenda, præsertim, quia facile
posset venire casus necessariæ disputationis i-
stius materiæ. Finge enim, quod quis timens ob-
iectus, cauere à mala obseruatione istius termi-
ni, & ritè ac rectè seruaret illum, vt excluderet
te ab ista obijciendi facultate. Rursus finge, quod

Z

audi.

auditor, (prout plerunque euenit nostris temporibus) pronunciet, prout in cedula, & postea scriberet interloquutoriam, nonne terminum articulum, tametsi nulliter à principio factus seruatus, remanebit, beneficio reiterationis factæ tempore dictæ pronunciationis cedula sanatus, ac si validè seruatus fuisset, & reiteracione citra operabitur suum effectum conclusum.

15 Caterum, * non ignorabis in hac specie, quod ubique ageretur ad canonizationem gratia, si neutri tunc omnis materia, quantumuis obiectiua diceretur, descendere à gratia impetrantis, & esse de iure dantis, & essemus extra calum cap. vt circa, de elect. libro 6. & clemen. constitutionem eod. titul. Quandoquidem si ius & ius dantis istos obiectus, est ista gratia, si neutri cum nullum ius impetranti tribuat, nisi sub illa conditione, si neutri ius competere, quicquid obijciat impetrans ad docendum de non iure iudicis aduersarij censetur de iure dantis, & non obiectus, ex quo tendit ad purificandam gratiam suam conditionalem Nic. Milis verbo articulo numero 7. Rota decis. 827. in antiqu. Nota, quod materia de materia obiecti. & decis. 27. in not. fuit dubitatum de exceptio. & positio. Et propterea seruat Palatium, vt in præscripto casu, quando ad canonizationem similis gratia, si neutri ageretur, admittere quoscunque obiectus obiectiue specificatione, l. libellorum de accus. de qua supra diximus. Rot. d. decis. 27. fuit dubitatum in nota, idque etiam post terminum ad articulum, & quandoque prout alias materiam non obiectiuas, & licet exceptiones huiusmodi simp

simpliciter accepta sint ex natura sua obiectiva, utpote concernentes defectum tituli vel personae aduersarij, ratione tamen subiectae materiae, gratia si neutri, in qua dantur, mutatur eius natura, & censetur rationibus praedictis de iure ipsius dantis, & dicit collector. d. decis. 27. prima additione in fin. mirum non esse, quod una res simpliciter accepta sit vnius naturae, & postmodum per adhaesionem alteri rei mutet naturam, quia hoc videmus in pluribus casibus, & subne-ctit exemplum de tigno, qui simpliciter acceptus, res mobilis est, & postmodum adibus fixus immobilis reputatur, l. eum qui aedes, ff. de usu- capio. & intantum admitterentur similes materiae absque specificatione, & circumscripto termini lapsu, ut procedat non solum in similibus materijs, quae de nouo darentur, verum etiam in eisdem, quae in eadem causa, antequam gratia si neutri superueniret, seu eius canonizationem ageretur, fuissent repulsae tanquam vel male specificatae, vel datae post terminum, argu. notatorum per Rotam decis. 420. & 426. ambabus incipientibus nota, quod in prima instantia de exceptio. obiecti ambobus in antiquis. Quamobrem tu hinc dijudicare potes, quanta sit plerumque similis gratiae, si neutri utilitas.

ANNOTATIONES.

Solemus.) Interrogationes testibus fieri solent, ut falsitas detegi valeat, quae qualiter fiant, quot ve modis, Spec. egregie docet in ti. de test. §. iam de interrogatorijs, traduntque Doct. in c. presentium, de test. in 6. & libellorum ille archiepiscopus Io. Pet. Ferra, in forma iura. testium, in ver. protestante, num.

a
16

2 2

num.

num. 5. cum sequ. ad finem usque ubi & Ioan. Bap. Iulian. multa cumulat Nico. Anton. Grauatius.

b Vtique triplici.) Si * exceptionum peremptoria
17 & cur ita nuncupentur, si exceptionum insuper dilato-
 rum, earumque discrimina, vim, ac robur, vno quasi oculo
 videre cupis, Angeli Aretini doctos commentarios legas
 strit. de except. Doctor. in l. peremptorias, C. senten. r. si in
 poss. & in l. exceptionem, C. de proba. Abb. Felinus a quo
 centiores in capit. exceptionem, de excep. Nicolaus Anton.
 Grauatius.

c Et hoc quia.) Et adeo * in obiectis criminibus
18 lis mentio de eis necessario facienda est, quod si contra iura
 generaliter fiat, verbi gratia, quia sunt fures, spurijs, adul-
 ri, & de similibus, non sufficeret, tex. est in c. presentium
 testes, de test. lib. 6. & traditur per Bar. in l. testium, l. leg.
 Iulia. ff. eo. tit. & in l. 1. in fin. C. de testa. Bal. in aut. si
 catur, in fin. C. de test. ad que conferunt dicta per Afflict.
 cis. m. nu. 9. Nicolaus Anton. Graua.

d Nisi forte.) Quando * dies est de substantia, periculo
19 ius mentio habenda est, ut adnotant Bald. in l. 1. C. de iudi-
 Ro. in l. Pomponius, §. rei perduellionis, ff. de acquir. her.
 red. Aret. in c. qualiter & quando, §. debet, col. 7. de acqui-
 & Ias. in l. 2. §. si quis Ephesi, ff. de eo, quod certo loci. Vi-
 Anto. Graua.

e Videlicet.) Huc pertinent dicta * per Alex. cons. 3.
20 col. 3. lib. 4. & Decium post nonnullos, quos citat in l. 1. C. de eden.
 quod libellus in causis summarijs, & si neque
 quam bene declaratus, sed generalis obscureque composui-
 fuerit, tamen parte non opponente valet. Quamquam in hac
 specie Ias. in dict. l. edita, num. 6. & plerique alij voluerint,
 quod etiam parte opponente libellus generalis procedat in
 summarijs, at secus in ordinarijs. Qua de re ibidem de offi-
 mum preceptorem meum D. Ioan. Bolognetum videamus
 15. ubi facere distinctionis concordat opiniones. Qui etiam

Com. opi.

num. 80. tradit, libellum tanquam modo per libellantem, sed non per eius heredem declarari posse. & hanc communem esse opinionem affirmat, quicquid e contra Decius dixerit. Item quod nec procurator (nisi specificum haberet mandatum) libellum declarare potest, nec etiam dominus libellum procuratoris, ut ibidem præceptor meus, & Ias. quoque nu. 26. Ceterum in causis ordinarijs libellumque requirentibus, si libellus ineptus esset, etiam parte non opponente, non procederet: quinimò si per eo lata sententia ipso iure nullius esset roboris, cap. examinata, de iudic. ubi Doctores notant. Alex. consi. 147. lib. 6. & consi. 79. lib. 2. Felin. in c. in literis col. pen. vers. etia declaratio, de offi. deleg. & Vant. de nullit. ex des. & processu. 22. Nicolaus Anto. Grauatius.

Quandoquidem. Huc autem vergit pulchrum Bar. pronunciatum in l. ubi pactum, ubi Alex. & Ias. num. 10. & u. c. de trans. quod * cui non competit ius agendi, suaque non interst. iudicij limen præcludendum est, ab eoque ille submouendus. Quinimò boni iudicis est, ex officio illum repellere, ut eo loci per Ias. & Soc. consi. 255. lib. 2. Alexand. & Imo. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infe. & Felin. in c. ad aures de prescrip. qua de re Doct. legas decis. 171. nu. 21. & 22. Nicol. Anto. Grauatius.

Idque ea ratione. Faciunt, quæ * habentur in c. 1. & c. in literis, de rest. spol. per Rot. decis. 25. cod. tit. in not. per Doct. in §. recuperandæ, Institu. de interd. & in l. si quis ad se fundum, c. ad leg. Iul. de vi pub. Rip. post ceteros in l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 46. ff. de acq. poss. & Folin. in cap. vlt. numer. 24. vers. fallit secundo, de præsumpt. ubi voluit prædonem, aut intrusum, siue iniustum detentatorem beneficij absque causæ cognitione amoueri non debere, & tradidit Dec. in l. vltim. num. 4. c. de edicto diui Hadr. toll. Nico. Anto. Grauatius.

Tertia. Ad hæc conferunt, quæ Abb. scribit in c. licet dilectus, in fin. de test. ubi * in materia obiectiua contra testes, Z 3 dila-

f

21

g

22

h

23

dilationes, non absque magna causse cognitione conceduntur
ea nempe ratione, quia de re odiosa agitur, quae restringi
bet. Nico, Anto. Grauatius.

i Ex quo admissio.) Tertium * ad causam veni-

34 in statu, quo ea reperitur audiri tantum debere, Deditur
cunt, in l. sepe, ff. de re iud. Afflict. decis. 235. ubi multum
dite differit, & Franc. Mar. decis. seu quest. Delph. 2. &

25 ferens, quod * tertius sciens litem seque non opponent, vel
lata sententia appellans, praetudicium saltem, quoniam
sionem sibi parat, & hanc communem esse opinionem
mat, & Alexan. in l. a Diuo Pio, §. si super rebus, non a

Com. opi. ff. de re iud. hinc Abb. egregie scriptum reliquit in cap. 1.

eo, colum. vl. de offic. de leg. quod si iudex maliciose verum
se habere ad executionem impediendam animaduertit, &
lum audire nequaquam debet, quod quidem dictum magis

26 u. ff. de re iud. Ceterum, * quando executio fit aliquo

per re, de qua fuerat prolata sententia, illam quidem execu-
tionem a tertio se opponente impediri non posse clarissimu-
ris est, si illi de indemnitate caueatur, l. is a quo, & l. si

quen. ff. de rei vendi. velut Bar. per hac iura conclusit in l. 1.
Diuo Pio §. si super rebus, numero 2. ubi I. s. numerus 2.

Vint. Hercul. num. 32. Quod quidem in beneficiis locum
etiam sibi vendicat, testibus I. sane eo loci atque Felix, in
c. veniens, 2. numero 7. de test. Necnon & in feudaliis
fictio hoc attestante in c. imperi. lem. §. praeterea inter duos

numero 67. de prohib. alien. per Fed. & in c. si duo, numero
33. de pace tenen. Sed hac in re Mynsing. legere non te piget
in suis obseru. Cent. 3. obser. 73. ubi communiori sententia tres casus distinguendos esse dicit, videlicet, aut in

re vacante executio fit, id est, a nemine possessa, & tunc
contradictor illam impedit, per text. in cap. veniens, de test.

Aut si executio in re per alium possessa, & tunc tertius
traditione non obstante executio fieri poterit, l. si quis, §. si

de rei vendi, si tamen (ut diximus) victor cautionem de re-
stituendo prestabit, si tertium obtinere contingat. Aut deni-
que condemnatio in vnare facta est, & in alia fit executio,
& tunc tertius executionem impedit teste Bar. in d. §. su-
per rebus, cui Imola inheret, d. c. veniens. Sed & illud pre-
terealibet adiungere, quod à Cassad. traditur decis. 1. de ex-
cep. & Felin. in c. cum super. numer. 3. de re iud. vbi docent,
quod tertius cum venit ad causam vim clausule, omnesque
alios interesse putantes in rescripto appositæ, tunc in eisdem
statu & terminis admittitur, in quibus causa reperitur, vs-
que adeo, si publicata essent testimonia, sibi obessent, teste
Ioan. Mona. in c. vltim. vi lit. pend. Qua de re vide Felinum
quoque in d. c. veniens. & c. exceptionem, de exceptio. Ce-
terum, quando tertius commissionem impetrat, quod consti-
to de interesse iudex ipsam admittat, tunc in eodem statu ne-
quaquam recipitur, sed renouandus est processus, ut citato lo-
co Cassad. astruit. Sed an tertius veniens ad causam post ter-
minos non rite recteque seruatos, teneatur illos iterare at-
que repetere. Vide Papaz. in annot. ad Rot. decis. 2. nu. 37. de
rescrip. vbi iterandos licet subdubius affirmat, eoque loci et-
iam tradit terminorum obseruationem singulari successori
prodesse. Quiquidem tertius ad defensionem causæ pro sua
interesse, ex persona rei comparentis poterit fori declinato-
riam post litem etiam contestatam opponere, licet talis ex-
ceptio regulariter ante litem opponi debeat, cap. inter mona-
sterium, de re iud. ita tradunt Innoc. in c. capitulum sanctæ
Crucis, in glo. sed dices nonne, de rescrip. Ias. in l. ita demum,
num. 5. c. de procura. & Franc. Niconi. allega. 34. num. 17.
Nico. Auto. Grauar.

Non secus.) Sententiæ auctoris conferre videtur, nam
arbitrio iudicis relinquitur, quando illico aut in promptu,
sive per instrumenta, vel testimonia probatio fieri dicatur, l.
3. §. cum igitur, vbi Barto. ff. de vi. & vi arm. Ias. in l. si ita
quis, §. Scia cavit, nu. 14. de verbo. oblig. Abb. post. Inno. in c.
veniens,

veniens, de test. idem Ias. in d. l. 4. §. condemnatum, num.
30. & est communis opinio, ut Præpos. assertit in cap. re-
festi. 3. q. 1. qua de re videas etiam Franc. Mor. de test. d. 1.

Com. opi. 569. & iterum 570. & 601. præsertim cum * testis
28 mentorum appellatione comprehendantur, l. 1. ff. de fidei-
instru. glo. & Doct. in l. si ex falsis, C. de trans. & in l. per-
nit, 1. de test. cog. & Lar. fr. in cap. quoniam contra, in ver-
strumentorum productiones in princ. de proba. Nicolau.
ton. Grauat.

I Summoueret enim. Et nimirum est, * cum præ-
29 ptio, liquidissima sit probatio. s. cundum gloss. in l. si trans-
de peric. tut. Afflict. de test. 13. num. 24. & Tiragu. multa
aceruantem in l. si unquam, in verb. donatione largum, 1.
133. C. de reuoc. donat. Nico. Anto. Graua.

m Et cum ignorantia. Limita hoc, * nisi palam re-
30 notesceret, tunc enim scientia presumitur. Gloss. in Cl. m.
Com. opi. 1. ver. publicè de sepult. Bald. in cap. quoniam contra, §. 1.
lit. non contest. glo. communiter approbata in l. si in testam.
tus, C. de peric. tut. & glo. in l. vlt. ff. de decret. ab ord. fact.
vbi ignorantia eius, quod publico edicto proponitur, magis
quam verisimilis est, alias ignorantia excusaret, quoniam
quelibet causa etiam iniusta ignorantem excusat à cau-
Gloss. 2. in c. 1. de concess. præbend. nisi ignorantia, p. magis
cap. 2. de const. lib. 6. Gomes. in reg. Cancell. de impet. benef.
vinea. q. 3. & 31. Et usque adeò ignorantia presumitur, ut
lius, quæ in testamento paterno continerentur, si re non pre-
sumatur, ut Curt. Iun. scribit consil. 8. cui ad stipulatur Ro-
rory. Cagn. in l. qui in alterius, nu. 12. ff. de reg. iur. qui test.
ait, hoc nequaquam in herede extraneo locum habere, p. magis
quam hereditati se immiscuit, & hanc esse communem opi-
nionem asseuerat, Nico. Anto. Graua.

n Sed iuramento. Et si * ignorantia solo probetur in
31 rammento, cap. si verò. 2. de sent. excom. & cap. vlt. qui test.

accus. pos. attamen contrarium probari potest. Gloss. in c. eos
in verb. affectata, de temp. ord. lib. 6. Rom. consi. 102. Bart.
in l. si cui. §. iisdem ff. de acci. s. Felin. & Dec. in 2. l. et. in c.
cognoscetes, vterque in ultim. column. de const. & Tira-
quell. de vtroque retract. §. 4. in glo. 1. colum. 1. cum plurib.
sequen. vbi cumulatissimè.

Quam facultatem.) Andr. verò Isr. in const. reg.
Neap. incip. Turis peritorum, & Afflict. ibi, in appellationis
* causa, criminis contra testes obijci posse negant sed in pri-
ma instantia tantum eos reprobari concessum esse affirmant,
quorum sententiam cum temperamento (quoad testes so-
lummodò in principali causa examinatos) locum habere
intelligas. Secus, si novi testes in ipsa appellatione producti
fuerint. Nam si testium reprobatio, hac facti specie non con-
cederetur, vique ipsa defensio denegaretur, cum * repulsa
defensio sit. Clem. s. pè, §. non sit, vbi gloss. de verbo signifi-
ca. & tradit Afflict. decis. 351. numer. 3. Hinc est * quòd in
caussa attentatorum, testium repulsa admittitur, nisi ob ca-
lumniam differendæ litis causa peteretur, vt eadem decis.
ab Afflict. proditum est. At in testibus in priore instantia
examinatis, iure optimo in posteriore reprobatio locum non
habet, cum imputandum sit illi, qui poterat, sed reprobare
non curauit, pr. s. r. tim. * f. et conclusio in causa, post
quam repulsa non conceditur. S. vlt. in authen. de test. ve-
luti * quoque in causis summarijs eam concedi non debere,
arbitrati sunt Abb. in c. veniens. 2. de test. vbi etiam Felin.
& Capic. decis. 55. num. 3. pro cuius rei elucidatione,
atque veritate, legendus est Arctin. in dict.

c. veniens. Nicol. au. Anton.

Gravatus.